

Decoratii Medicale din Perioada Regala

Dupa ce Florence Nightingale (1820-1910) a inventat practic meseria de asistenta in timpul Razboiului din Crimeea (1853-1856), tot mai multe tari au instituit decoratii speciale pentru medici si asistente medicale.

"Crucea de fier" a lui Cuza

Primul posibil proiect al unei decoratii medicale in Romania este asa-numita "Cruce de Fier" instituita de Alexandru Ioan Cuza. Este ultima si cea mai putin cunoscuta din cele cinci decoratii "neoficiale" din timpul domniei acestuia. Medalioanele au fost se pare emise in 1864 dar nu se cunoaste nici un decret de infiintare si nici macar numele oficial al acestei distinctii.

Forma crucii este aceeasi cu a unor decoratii emise ulterior (Crucea Elisabeta, de care vom vorbi mai tarziu, si Crucea Trecerea Dunarii). Medalionul central prezinta crucea ortodoxa pe o parte si monograma lui Cuza pe cealalta. Nu se cunoaste culoarea panglicii.

Se crede ca aceasta decoratie ar fi trebuit sa recompenseze merite in domeniul medical sau religios, dar nu se cunosc detalii despre conferirea ei. Crucea de Fier este una din cele mai rare decoratii romanesti si doar cateva exemplare mai exista azi.

Crucea Elisabeta

A fost instituita de regele Carol I prin decretul nr. 2270 din 7 octombrie 1878 pentru a recompensa pe cei care se distingueau in serviciul medical al armatei. A fost acordata femeilor care au contribuit la organizarea sistemului medical sau au lucrat ca asistente voluntare in timpul Razboiului de Independenta (1877-1878). Se cunosc si cazuri de calugari care au primit aceasta decoratie.

Medalia avea o singura clasa, in forma unei cruci bizantine placate cu aur de aprox. 43x37.5 mm. Aversul are in centru un medalion cu monograma incoronata a reginei Elisabeta (1843-1916). Reversul medalionului contine anii razboiului 1877 si 1878,

Opinie

Romania este una din putinele tari care nu are nici o revista pentru colectionari, nici macar site-uri prea bune.

O asemenea revista nu exista si pentru ca multi au asteptat ca altii sa o faca. Noi ne-am saturat sa asteptam, asa ca am facut-o chiar noi. Vom incerca sa avem materiale din cat mai multe domenii. De aceea va rugam pe voi, cititorii acestei reviste, sa ne trimiteti orice articol despre monede, bancnote, decoratii, timbre, actiuni, jetoane, insigne, uniforme sau orice alt domeniu.

Numerele mai vechi ale revistei pot fi gasite la:

WorldWar2.ro

si in jur textul "Alinare si mangaiere".

Panglica este din moir albastru deschis cu latimea de 31 mm (panglica normala) sau 35-36 mm (funda), cu marginii aurii late de aproximativ 4 mm. Atat civilii cat si militarii purtau crucea pe partea stanga a pieptului.

Crucea Meritul Sanitar

Aceasta distinctie a fost instituita de regele Carol I printr-un regulament special pe 26 noiembrie 1913. Potrivit regulamentului, se putea acorda "acelor persoane care prin activitatea lor, contributiile caritabile, scrieri sau alte activitati au contribuit la imbunatatirea starii de sanatate a natunii. Se poate acorda si ofiterilor medici sau oricui care contribuie la dezvoltarea medicinei in general."

Crucea a fost creata pentru a-i rasplati pe cei care au contribuit la combaterea epidemiei de holera din timpul celui de-al doilea razboi balcanic (1913), cand trupele romane au trecut Dunarea in Bulgaria. Actiunile militare au fost foarte putine, marele inamic al trupelor romane fiind holera, declansata datorita contaminarii fantanilor de catre armata bulgara in retragere si a lipsei de igiena. In stoparea epidemiei s-a implicat activ si viitoarea regina Maria, care a condus personal unul din sanatoriile pentru bolnavii de holera si a obtinut medicamente si provizii pentru bolnavi facand apel atat la autoritati cat si la prieteni bogati.

Crucea Meritul Sanitar era organizata pe trei clase, toate avand in centru o cruce din email rosu. Clasa I este din bronz aurit, clasa a doua este din metal argintat iar clasa a treia din bronz.

Decoratia se prezinta ca o cruce latina cu diametrul de 29mm, cu reversul emailat in rosu si raze de lungimi variabile cu originea in jurul crucii. Aversul prezinta bustul argintat al reginei Elisabeta,

privind in partea stanga. Pe revers se afla cifrul regelui Carol I, data infiintarii (1913) si inscriptia "Meritul Sanitar". Deasupra crucii se afla o coroana regala de 17-22 mm. Inelul de prindere are diametrul de 15 mm. Se purta pe partea stanga a hainei sau a uniformei.

Panglica are latimea de 35mm, din mori alb, cu doua benzi rosii de 3 mm latime. Printr-un decret regal din 27 iulie 1917, decoratiile acordate in timp de razboi aveau ca semn distinctiv o cununa de lauri pe panglica. Acest decret a fost abrogat pe 19 decembrie 1938, cand a fost aprobata o panglica speciala pentru versiunea de razboi, care avea in plus doua benzi aurii de 3 mm la margini. Aceasta versiune a fost acordata in al doilea razboi mondial.

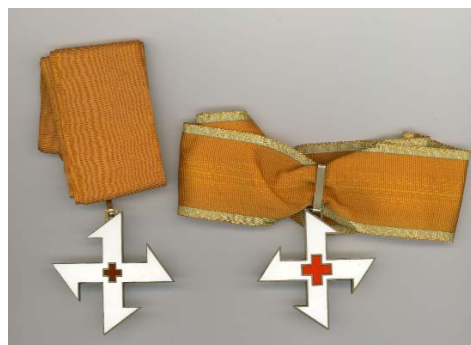
In anul 2000, statul roman a reinfintat o distinctie care continua traditia crucii Meritul Sanitar. Ordinul Meritul Sanitar are forma vechii cruci din 1913 si are cinci clase, pe revers se afla atat data infiintarii crucii (1913), cat si data fondarii ordinului (2000). Conform datelor oficiale, in anul 2004 au fost acordate 20 de ordine in gradul de mare ofiter, 63 in grad de comandor, 139 in grad de cavaler si 235 in grad de ofiter.

In 2003 a fost instituita si medalia Meritul Sanitar, care are trei clase. Medaliile au forma rotunda si nu seamana cu nici o decoratie medicala din perioada regatului.

Ordinul Crucea Regina Maria

A fost infiintat de regele Ferdinand in timpul primului razboi mondial, prin decretul regal nr. 201 din 15 martie 1917. Putea fi conferit atat militarilor cat si civililor, barbati sau femei, pentru merite in asistenta medicala in timp de razboi.

Ordinul are forma unei cruci grecesti neregulate, similar unei svastici. Era organizat pe trei clase. Proiectul initial al ordinului, pastrat in insemnarile regelui Ferdinand, prevedea mai multe clase, inclusive cel de mare cruce. Nu se cunoaste motivul pentru care acest proiect a fost abandonat.

Clasa I era din email alb pe ambele parti, cu marginile din argint aurit. Aversul are in mijloc o cruce din email rosu iar pe revers se afla cifrul reginei Maria. Dimensiunile crucii sunt de aproximativ 48 mm. Se purta la gat si era echivalentul gradului de mare cruce al celorlalte ordine. Exemplarele acordate in timpul primului razboi mondial au varfurile svasticii in sensul acelor de ceasornic, in timp ce crucile acordate in al doilea razboi mondial au varfurile orientate invers.

În onoarea reginei Maria, prima clasă a ordinului a fost purtată la înmormântarea ei de cei doi fii ai săi, regele Carol II și principele Nicolae.

A doua clasă a ordinului are aceeași formă ca și prima, dar dimensiunile sunt ceva mai mici (40 mm) și este confecționată din metal aurit. Cifra reginei Maria se află pe avers iar reversul poartă data înființării, 1917.

Clasa a treia este similară cl. 2, doar că materialul este metal de culoare maro sau maslinie.

Clasele 2 și 3 se purtau atașate de o panglică portocalie, cu lățimea de 35 mm. Inelul de prindere are diametrul de 13 mm. Printr-un decret regal din 19 decembrie 1938, ordinele acordate în timp de război primeau pe panglică două benzi aurii pe margini, cu lățimea de 3 mm. Ordinele acordate femeilor se puteau purta și cu fundă, în locul panglicii clasice.

Ordinele cl. 1 acordate în timpul primului război mondial au câteodată și numere de serie și marcajul fabricantului, MN (Monetaria Natională). Majoritatea ordinilor acordate în 1916-1919 au fost produse de bijuterierul parizian Lemaitre. Alți fabricanți ai ordinului au fost C. F. Zimmermann din Pforzheim și Rudolf Souval din Viena.

Este interesant faptul că, spre deosebire de alte capete încoronate ale Europei, regina Maria a făcut mai mult decât să-și împrumute numele ordinului. În timpul războiului regina vizita constant spitalele și chiar îi ajuta pe doctori în munca lor, spaland

ranile soldaților împreună cu fetele ei. Regina a refuzat să poarte mănuși în spitalele infestate de tifos, spunând că răniții vor să-și sarute mâna, nu o bucată de cauciuc. A petrecut chiar o noapte pe linia frontului, în momentul critic al bătăliei de la Marasesti, pentru a ridica moralul trupelor și să îngrijească răniții. Pentru curajul ei, presa mondială o numea "Regina războinică".

Crucea Rosie

Crucea Rosie a fost înființată în 1941, în timpul celui de-al doilea război mondial, de către regele Mihai I. Avea o singură clasă, o cruce fără panglică cu diametrul de 37,5 mm. Aversul este din email roșu cu metal aurit pe margini. În centru se află cifra reginei mamă Elena, cu o coroană deasupra. Pe brațele crucii sunt scrise literele C (Crucea) și R (Rosie). Reversul este din metal aurit, cu acul de prindere și un număr de serie pe brațul de jos al crucii. Aceasta distincție a fost acordată celor care s-au distins în asistența medicală în timpul celui de-al doilea război.

Toate ordinele și medaliile din perioada regală au fost desființate în 1947, după abdicarea regelui Mihai și proclamarea Republicii Populare Române. Regimul comunist va înființa decorații specifice pentru medici de-abia în anii 60.

Autor: Charles H. Pankey, tradus și modificat de Dragos Baldescu

© Copyright 2006 Orders and Medals Society of America and Charles H. Pankey. All rights reserved. Reproduced by Permission.

Bibliografie:

Kellogg, Frederick, *The Road to Romanian Independence*, (Purdue University Press 1995)

Kliemann, Dr. Kurt-Gerhard. *Phaleristik Rumänien* (Berlin 1975)

Pakula, Hannah, *The Last Romantic*, (Simon & Schuster 1984)

Prince Paul of Hohenzollern-Roumania, *King Carol II*, (Michelin House London 1988)

Safta, Jipa, Velter, & Marinescu. *Decorații Românești De Război (1860-1947)* (Bucharest 1993)

Stefan, Neculae, & Dumitrascu. *Romania Decorații (1859-1991)* (Bucharest 1992)

Monedele de Piatra ale Insulei Yap

Yap este situata la circa 400 mile sud-vest de Guam si 250 mile de Palau. Desi dolarul american este moneda de circulatie, localnicii inca utilizeaza pentru diverse tranzactii (cumparari de terenuri, daruri de nunta etc) niste discuri din aragonit (un mineral alcatuit din carbonat de calciu cristalizat avind cristale mari de cuarț, mineral care nu se gaseste pe insula) asemanatoare unor pietre de moara cu o gaura in mijloc. Localnicii le numesc Rai. In trecut erau folosite ca mijloc de plata pentru cumpararea de mancare, terenuri, case, construirea unei canoie sau ca daruri la diverse ceremonii. In 1910 o moneda cu diametrul de 3 palme (unitate de masura utilizata pe insula Yap) valora cit 1000 nuci de cocos sau un purcel de 40-50 kg, ori 50 cosuri de mancare.

Aceste discuri au toate caracteristicile monedei, fiind un mijloc de plata si de teaurizare. Dimensiunile sunt foarte variate: de la citiva cm in diametru pina la aproape 4m, iar greutatea poate ajunge la citeva tone. Aceste "roti de piatra" monede erau produse pe insula Palau, situata la peste 250 mile departare de Yap. Rai erau taiate in stinca si prelucrate cu unelte primitive confectionate din cochilii de scoici, si abia in secolul 19 un aventurier irlandezo-american a introdus unelte metalice. Dupa confectionare monedele erau transportate pe insula in canoie intr-o calatorie destul de periculoasa, in urma careia nu putini localnici si-au pierdut viata. In 1882, 400 de localnici (circa 10% din populatia adulta masculina a insulei) lucrau pe insula Palau la confectionarea si transportul "banilor". Valoarea unei monede Rai nu este data doar de marimea ei, ci si de aspectul, calitatea si textura pietrei. Efortul depus pentru a extrage discul, greutatele intimpinate pentru a-l aduce pe insula (chiar decese inregistrate in timpul calatoriei) sporeau valoarea monedei. Astfel, o moneda mica putea valora mai mult decit una de dimensiuni mari.

Piese individuale se gasesc peste tot pe insula, dar cele mai multe sunt tinute intr-o asa numita "banca a banilor de piatra", un loc din sat unde se organizeaza diverse ceremonii. Cind monedele de piatra isi schimba proprietarul acestea nu sunt mutate din loc (lucru foarte dificil de altfel datorita dimensiunilor si greutatii lor) ci doar se consemneaza noul proprietar.

In 1929 Guvernul japonez a inventariat monedele de piatra

de pe insula, existau 13.281 piese. In prezent mai sunt sub 50%, multe Rai fiind distruse in cel de-al doilea razboi mondial, ori au fost utilizate ca ancore sau pentru pavarea pistei aeroportului japonez construit pe insula in timpul razboiului. Cele mai vechi piese dateaza de peste 250 de ani, iar ultima a fost realizata in 1931.

In a doua jumatate a secolului al XIX lea comerciantul si aventurierul irlandezo-american David Dean O'Keef a pornit o afacere de succes cu localnicii insulei: el le-a dat unelte metalice si le-a transportat cu corabia sa monedele de pe Palau pe Yap, primind in schimb copra (miez de nuca de cocos) si beche-der (un gen de castraveti de mare uriasi). In aceasta situatie productia de monede a crescut ducind la inflatie. Noile Rai erau considerate mai putin valoroase decit cele produse si transportate cu sacrificii de catre localnici.

Foarte interesant este ca pe insula Palau la realizarea de schimburi comerciale nu se utilizau aceste discuri de piatra ci perlele, care (sustin unii cercetatori americani) nu sunt indigene ci se pare ca provin tocmai de pe insula Yap. Daca acest lucru este real insemna ca fiecare insula era o sursa de bani pentru cealalta. Avem de-a face cu o inedita simbioza financiara a celor doua insule, Palau si Yap.

In 1986 valoarea numismatica a unei monede Rai varia intre 400\$ pentru o piesa de circa 15cm in diametru si 3500\$ pentru una de 60 cm diametru. In prezent aceste inedite monede nu pot fi scoase de pe insula fara acordul Guvernului (Yap face parte din Federatia statelor din Micronesia).

Bibliografie:

1. Peter E. Patascil- Odd and curious: Stone money in Yap, California state numismatic association
2. Michael F. Bryan- Island money (<http://www.clevelandfed.org/Research/com2004/0201.pdf>)
3. <http://www.yapartstudioandgallery.com>
4. <http://www.coinmall.com/CSNA/articles.htm>
5. <http://www.econ.utoledo.edu/faculty/tank/stone3.htm>

Autor: ing. Dorel Balaita

Ion Georgescu: Paznic de Muzeu Si Colecionar de-o Viata

Domnul Ion Georgescu este un personaj aparte intre colectionari. Desi este inginer, proprietarul unei asociatii agricole din care castiga destul de bine, lucreaza si ca paznic de noapte la Muzeul de Istorie din Craiova. S-a angajat acolo, pe un salariu derizoriu, doar pentru a fi aproape de pasiunea sa: numismatica. Acum, la 50 de ani, isi pregateste si masteratul in istorie la Universitatea din Craiova. Nu i-a fost niciodata rusine sa dea cu coasa in curtea muzeului dupa ce se intorcea de la vreun simpozion pe teme numismatice. Desi este paznic, a publicat mai multe articole decat multi muzeografi sau conservatori din muzeele Romaniei. Cum s-a ajuns aici, ne va spune chiar el.

Sunt nascut in 1956, pe 26 noiembrie la Urzica mare, Comuna Urzicuta, jud. Dolj, pe malul Desnatuiului, asta e foarte important pentru mine. Primul contact practic cu istoria l-am avut in 1974, pentru ca atunci profesorul Tatulea, fostul director al Muzeului din Craiova, venea sa sape pe la noi pe acolo la o cetate numita Portaresti. In paralel erau sapaturi si la Curmatura, tot in apropiere.

Nu aveam mai mult de 12-13 ani cand am participat la sapaturi cu Prof. Tatulea, eram si cam firav, initial nici nu a vrut sa ma ia. Atunci m-am imprietenit si cu el si cu Prof. Caslaru de la Bailesti. Am sapat trei ani pe acel santier. La un moment dat chiar conduceam lucrarile, atunci cand profesorii erau plecati in celelalte locuri unde se faceau sapaturi. Mi se parea foarte interesant, mai ales cand mai gaseam cate o moneda romana si le-o aratam, stiau sa-mi spuna cine e imparatul, anul de batere al monedei. Eram intrigat, eu pe moneda nu vedeam nici un an.

Am terminat liceul la Barca in 1976. Aveam alte vise. Vroiam sa intru la Facultatea de Farmacie. Am mers la Bucuresti si am dat examenul, erau multi pe loc, erau multe fete bine pregatite si bineinteles ca eu nu am luat. Nu eram pregatit pentru asa ceva, nu invatasem destul. Dupa aceea, m-am dus in armata la Timisoara unde m-am intalnit cu un colectionar din Caras Severin. La el am vazut o colectie intr-adevar bine pusa la punct, de la moneda cea mai veche la cea mai noua.

Am tinut contact permanent cu el timp de un an de zile, mai ales ca eram curier si nu trecea o zi in care sa nu ma duc pe la el, sa bem o cafea si sa discutam cel putin o jumatate de ora. El mi-a propus ca atunci cand ma intorc in Craiova sa-l caut pe Constantin Lupescu, tatal lui Dan Lupescu scriitorul, ca sa pot deveni membru activ al Societatii Numismatice Romane.

Cu un an mai tarziu, in 1978, la recomandarea lui C. Lupescu si a lui Onoriu Stoica intram in randurile membrilor activi.

Astfel am ajuns si eu unul dintre cei mai tineri numismati din asociatie (eu fac o diferenta intre colectionar si numismat, eu sunt numismat, nu strang obiecte de dragul de a le strange, eu strang obiecte pentru a scrie ceva despre ele, daca obiectele nu au poveste asta inseamna ca pentru mine nu au nici o valoare).

Am continuat prietenia mea cu Tatulea care mi-a fost ca un tata din multe puncte de vedere. Am avut multi prieteni numismati mai in varsta decat mine care din pacate au murit pe rand cam toti.

La facultatea de Agronomie am ajuns in 1993, eram cel mai batran dintre studenti. M-as fi dus la Facultatea de Istorie daca tot am asteptat atat, dar din pacate nu era infintata la noi in Craiova.

Acum imi pregatesc masteratul la istorie. Profesorul Gherghie Petre mi-a spus: "infiintam master la istorie in Craiova, si nu orice master, facem "cercetarea si conservarea patrimoniului national", dumneata cum esti la muzeu, nu ti-ar prinde bine?".

Si intr-adevar chiar se potriveste de minune, ce facem acolo se potriveste ca o manusa cu ce imi place mie. In clipa de fata urmaresc in mod special tot ce inseamna cultura materiala pe Valea Desnatuiului.

Paznic la Muzeul Baniei din Craiova am ajuns printr-o intamplare. Il stiam pe fostul director. El avea un ziar, Bilete de Papagal, in care mai scriam si eu din cand in cand la rubrica de numismatica.

El mi-a spus, "Nea Georgescule, pot sa-ti ofer numai atat, daca vrei sa vii paznic, altfel nu se poate pentru ca nu sunt posturi". Asa ca din 1996 sunt paznic aici.

Imi place aici pentru ca am acces la multe lucruri, carti si obiecte. Stiu locul fiecarui obiect din muzeu. Daca mi-ai stinge lumina si m-ai pune sa spun ce lipseste, pot sa raspund imediat.

Sunt multumit ca lucrez aici, si nu vorbesc din punct de vedere material, al salariului.

Eu ma descurc cu agricultura, am o gospodarie mare si nu ma dau in laturi de la munca pamantului si cresterea animalelor. Muzeul ramane pasiunea mea, si daca or sa fie si alte posturi pentru mine dupa ce imi termin masteratul, foarte bine. Eu oricum am fost multumit si pana acum. Pot sa vin aici sa ma documentez, sa scriu despre ce ma intereseaza si sa traiesc intr-un mediu care imi place. Din pacate si cei de aici de la muzeu m-au privit cam curios, ca pe...paznicul care scrie carti.

Nu m-a ajutat nimeni dar am reusit totusi sa scot o carte ("Jetoane si bani de razboi"), nu in tiraj mare dar si asa pentru mine inseamna ceva. Sper sa mai apara una anul care vine, lucrez acum la ea.

Articole am scris mai mereu: in Gazeta de Sud, Bilete de Papagal, Drobeta (ziarul muzeului din Severin), revista Arhivelor Statului din Oltenia, in mai multe, pe unde s-a putut si pe unde am gasit oameni interesati.

Bani nu am avut niciodata sa -mi cumpar monede sau obiecte asa cum as fi vrut. Am reusit insa sa cumpar lucruri interesante de la profesorul Constantin Lupescu caruia ii plateam in rate lunare.

Avea incredere in mine, imi dadea obiectele iar eu cand luam salariul ii dadeam cate 100 de mii si plateam asa cate jumatate de an. Sincer, chiar trebuia sa o mai mint pe sotia mea, sa-i spun ca imi iau prajituri in fiecare zi ca sa justific "gaura" din salariu pe care avea sa o vada la sfarsitul lunii. Norocul meu e ca imi plac foarte mult dulciurile iar ea ma credea.

Era greu atunci cu banii...dar nici eu nu ma aruncam sa cumpar obiecte prea scumpe. Si acum mai cumpar de la diverse persoane care vin cu monede la muzeu la numismati.

In principal in colectia mea sunt jetoane, semnele monetare. Din pacate au mai fost situatii de criza si pana acum am vandut colectia de trei ori. Nu am avut bani pentru a plati facultatea, ...a mai disparut ceva din colectie.

Acum am cam 350 de variante. De aici din zona nu sunt prea multe, Craiova are putine jetoane, 20 -30 maxim.

Intodeauna cand am avut o piesa nu m-am multumit cu atat, m-am dus in arhiva si am cautat cat mai multe despre ea.

Am avut acces la colectia Cizmaru de jetoane pe care le-am cercetat.

Monede am multe, pornind de la moneda greceasca, cateva piese romane, aproape toti imparatii, bizantine, din moneda feudala cea religioasa mi se pare foarte interesanta, am monede gasite pe tot teritoriul Urzicii Mari, mai am monede sarbesti amestecate cu cateva bulgaresti si din Tara Romaneasca.

Una dintre cele mai valoroase monede ale mele a fost Bendis Larisa, o moneda dacica.

Eu tin foarte mult la o moneda Ioan Alexandru, o moneda

de trecere. Imi plac foarte tare monedele care fac trecerea intre epoci, sunt intotdeauna interesante.

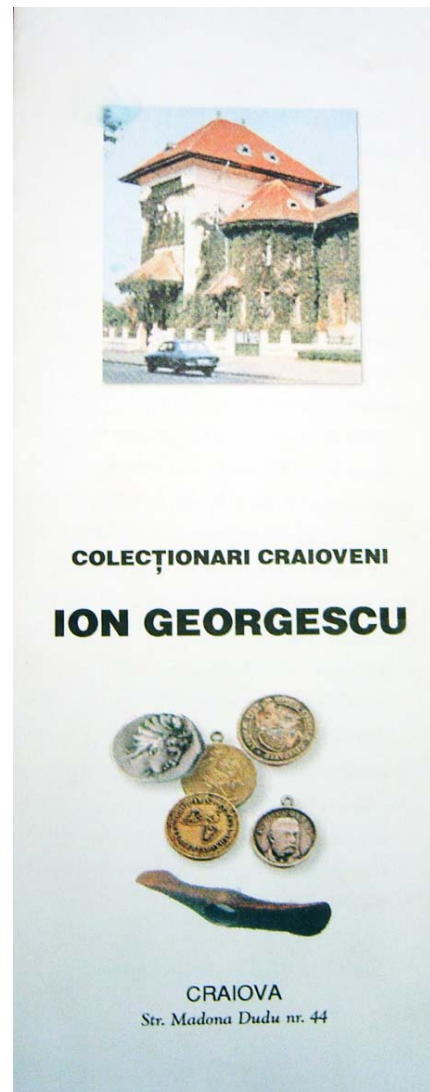
Mai am o colectie de carti postale, unele sunt de pe front, impreuna cu niste scrisori de-ale bunicului, corespondenta de razboi si o colectie de pistolnice vechi.

Sunt multe obiecte si povesti interesante pe care e unori pacat sa le tii numai pentru tine. Eu am incercat sa fac un fel de mic muzeu si o biblioteca la mine in sat, in Urzica.

Acum cativa ani, am avut si eu un an bun din agricultura si stransesem vreo 20-30 de milioane. Ma gandeam sa avem si noi un muzeu si un loc in care sa se stranga oamenii, in afara de carciuma satului. Primarul imi promisese ajutor dar pana la urma nu s-a tinut de promisiune.

Asta a fost visul meu: sa fac un punct muzeistic, sa fac o gradina acolo la fostul CAP, cu copaci si banci, sa se joace un sah, sa fie si o mica biblioteca de vreo 2000 de volume. Dar nu a fost sa fie... in schimb satul are trei carciumi.

Autor: Dragos Baldescu

Totul pentru Tara

Lozinca "Totul pentru tara" de pe monedele de 250 lei din 1940 si 1941 este considerata ca fiind o deviza legionara, însa Totul Pentru Tara a fost chiar numele unui partid.

La sfârșitul Primului Razboi Mondial s-a produs o ruptura definitiva între N.Iorga si A.C.Cuza în cadrul Partidului Nationalist-Democrat, A.C.Cuza fiind adeptul unei linii antisemite ferme. Astfel ca A.C.Cuza a sprijinit politic si ideologic formarea Garzii Constiintei Nationale la Iasi în iulie 1919 de catre Constantin Pancu, în cadrul careia si-a facut ucenicia C.Z.Codreanu. C.Z.Codreanu a fondat în mai 1922 Asociatia Studentilor Crestini. La 4 martie 1923 la Iasi este înfiintata Liga Apararii National-Crestine de catre A.C.Cuza. L.A.N.C avea ca membrii importanti pe G.A.Cuza, Ion Zelea Codreanu, Corneliu Zelea Codreanu, Nicolae Paulescu, Nichifor Robu.

În urma disensiunilor dintre A.Cuza si C.Z.Codreanu, gruparea Codreanu paraseste L.A.N.C. si, la 24 iunie 1927, înfiintea la Iasi Legiunea Arhanghelului Mihail, care i-a avut drept comandanti pe Corneliu Zelea Codreanu (1927 - 1938) si pe Horia Sima (1938 - 1993), având membrii marcanti pe Ion I.Mota, Ilie Garneata, Radu Mironovici, Corneliu Gerogescu. Legiunea își facea cunoscuta punctele de vedere prin ziarele "Pământul stramosesc" (1 august 1927 - 10 decembrie 1933), "Buna vestire" (21 februarie 1937 - 13 aprilie 1938), "Cuvântul" (7 septembrie 1940 - 24 ianuarie 1941).

La 12 aprilie 1930 a fost înfiintata Garda de Fier cu scopul de a da forma actiunii politice a miscarii legionare. Chiar daca a fost dizolvata în ianuarie 1931 si martie 1932, Garda de Fier si-a continuat actiunea electorala sub numele de Gruparea "Corneliu Codreanu". La alegerile partiale din august 1931 a avut ca reprezentant un deputat în Parlament, iar la alegerile generale din iulie 1932 a avut 5 deputati.

Guvernul I.G.Duca dizolva din nou la 9 decembrie 1933 Garda de Fier, arestând un mare numar de legionari în acelasi timp. Drept urmare a acestei actiuni, premierul a fost asasinat pe peronul garii din Sinaia în data de 29 decembrie 1933.

La 20 martie 1935 Legiunea revine pe scena politica sub numele de Totul Pentru Tara si avându-l sef pe generalul Gheorghe Cantacuzino-Granicerul, iar apoi pe Gheorghe Clime, însa seful partidului se afla sub comanda lui C.Z.Codreanu. La alegerile parlamentare din 20 decembrie 1937 T.P.T. a obtinut

15,58 % din voturi, pozitionându-se pe locul al treilea între fortele politice din România.

La 10 februarie 1938 Carol II da lovitura de stat prin care pune capat sistemului parlamentar în Romania si creaza un partid unic la 15 decembrie 1938 "Frontul Renasterii Nationale" transformat în Partidul Natiunii la 22 iunie 1940.

Esecul lui Carol II în încercarea sa de a atrage miscarea legionara pentru a o folosi în atingerea obiectivelor sale politice, la facut sa intre în conflict cu C.Z.Codreanu. Chiar daca Codreanu a anuntat la 21 februarie 1938 încetarea activitatii T.P.T. el a fost arestat intentându-i-se un proces (mai 1938) si fiind condamnat la 10 ani de închisoare. Toti liderii legionari au fost arestati ulterior si trimisi în lagare si închisori. C.Z.Codreanu a fost asasinat împreuna cu alti 13 legionari în noaptea de 29/30 noiembrie 1938 din ordinul lui Armand Calinescu, presedintele Consiliului de Ministrii. La 21 septembrie 1939, Armand Calinescu a fost asasinat de catre legionari în semn de razbunare.

Miscarea Legionara a raspuns pozitiv apelului lansat de Carol II în 1940 tuturor fortelor politice "sa se strângă în jurul Tronului". Noul lider al legionarilor, Horia Sima a fost introdus în guvern la 28 iunie 1940, iar în cabinetul format la 4 iulie au fost introdusi 4 reprezentanti ai legionarilor.

În urma negocierilor cu generalul Ion Antonescu, devenit conducatorul statului si Presedintele Consiliului de Ministrii la 6 septembrie 1940, legionarii sunt acceptati în noul guvern. Mai mult decât atât, la 14 septembrie 1940, prin decret regal, România este proclamata "stat national legionar", iar Miscarea Legionara "singura miscare recunoscuta în noul stat". În noiembrie 1940 legionarii au asasinat la închisoarea Jilava 64 de fosti demnitari, între care Gheorghe Argeseanu, Nicolae Iorga sau Virgil Madgearu.

Între 21-23 ianuarie 1941 are loc ceea ce este cunoscuta sub numele de "rebeliunea legionara", confruntarea decisiva dintre Ion Antonescu si legionari, în urma careia, la 23 ianuarie L.A.M. a fost înlaturata de la putere si interzisa, iar multi dintre legionari au fost închisi în lagare sau s-au refugiat în Germania. După Actul de la 23 august 1944, la 24 august 1944, H.Sima anunta constituirea unui "guvern national român" cu sediul la Viena, care își propunea sa lupte alaturi de Germania împotriva noilor oficialitati române si a armatei sovietice. O parte din legionari s-au înscris în P.C.R. după ocuparea României de Armata Rosie, alta parte au continuat lupta de rezistenta pâna în 1956, când miscarea de rezistenta a fost lichidata. În 1993 moare Horia Sima.

Bibliografie:

1. Ioan Scurtu, Ion Alexandrescu, Ion Bulei, Ion Mamina, Stan Stoica, Enciclopedia partidelor politice din România 1859 - 2003, Editura Meronia, Bucuresti, 2003

Autor: Cezar Petre Buiumaci

Timotei Cipariu, un Pionier Al Studiului Monedelor

Repere din viata lui Timotei Cipariu

Timotei Cipariu este unul din primii numismati români care au făcut aprecieri juste asupra caracterului banilor sub aspect istoric si economic. Emisiunile numismatice aflate în numar mare în inventarul muzeului si în colectia sa reprezinta dovezi incontestabile ale preocuparii permanente a lui Cipariu de a demonstra continuitatea de locuire a daco-romanilor de-a lungul secolelor în Dacia intracarpatica de odinioara si originea latina a românilor din spatiul carpato-danubiano-pontic .

Satul Panade , situat lînga Blaj a constituit mediul înconjurator în care la 21 februarie 18805 , micutul Timotei Cipariu vedea pentru prima data lumina zilei. Tot aici , învata carte sub îndrumarea tatalui sau Iacob si a fratelui sau mai mare Ioan. Începând cu 1814 urmeaza cursurile scolii de obste "Norme" , deschisa de Petru Aron la Blaj , apoi urmeaza cursurile gimnaziale (1816-1821) cu predare în limba latina. Între 1821-1826 studiaza filozofia si teologia la Academia teologica urmând ca dupa absolvirea acesteia sa fie hirotonisit ca preot la Blaj.

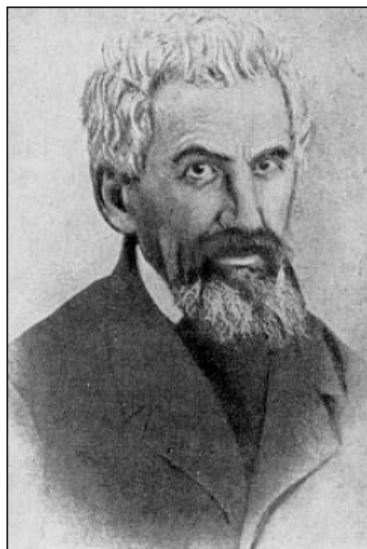
În 1828 a fost numit profesor de filozofie si prefect de studii la seminarul teologic , apoi profesor de teologie dogmatica si studii biblice(1830), ajungând în final director al gimnaziului. În ierarhia bisericii greco-catolice a obtinut diverse functii, fiind ales în 1842 în Capitulul bobian canonic si apoi prepozit. A candidat chiar la scaunul mitropoitan.

Prin activitatea sa de deputat si membru al comitetului revolutionar , a luat parte activa la revolutia de la 1848-1849 , alaturi de de G. Baritiu, S. Barnutiu ,etc. Dada dovada de un poliglotism iesit din comun. Cunostea limbile greaca, latina, ebraica, araba, siriana, turca, persana, spaniola, italiana, engleza, germana si maghiara. Manifesta un deosebit interes pentru ideile iluministe studiind operele de acest gen ale vremii. Si-a format o imensa biblioteca ce cuprindea nu mai putin de 6000-7000 volume, pretioasa prin raritatile ei bibliofile. Cu timpul , s-a dovedit a fi cea mai mare biblioteca româneasca particulara de specialitate din Transilvania, ea ramânând ulterior în proprietatea Capitulului greco-catolic din Blaj.

Timotei Cipariu si-a pus emprenta si pe activitatea ziaristica a vremii. A înfiintat în 1847 ziarul "Organul luminarii", cea dintâi publicatie tiparita cu litere latine , redenumita dupa 1848 "Organul national". Tot în aceeasi perioada editeaza si "Învatatorul poporului", o publicatie cu caracter didactic. Devine colaborator la "Foaie pentru minte, inima si literatura" pentru care scrie articole, studii , eseuri , traduceri. La 1 ianuarie 1867 a înfiintat si condus prima revista româneasca de filologie : "Archivul pentru filologia si istoria".

Printre altele si-a adus contributia la dezvoltarea teatrului românesc ca autor dramatic si membru fondator , iar apoi presedinte al Astrei , al filologie românesti ,dobândind functia

de presedinte al sectiei de filologie si vicepresedinte al Academiei Române. Si folclorul s-a bucurat de apreciere din partea sa, rezultatul acesteia fiind o cuprinzatoare culegere de expresii si locutiuni din Transilvania.

Marele carturar blajean s-a stins din viata la 30 septembrie 1887 , fiind înmormântat în cimitirul "Biserica grecilor" din Blaj. Operele si realizările sale dainuie peste timp si ramân marturii incontestabile a activitatii de pionierat în numeroase domenii ale culturii si stiintei.

Conceptia lui Timotei Cipariu despre arta monetara

Pasiunea lui Cipariu pentru numismatica a pomit din dorinta reala si atitudinea sa profund patriotica de a strânge dovezi numeroase în favoarea tezei continuitatii daco-romanilor în Transilvania dupa parasirea Daciei antice de autoritatile romane. Fondul legal l-a constituit "Ratio Educationis emis de Maria Tereza la 1777 , prin care impunea scolilor din imperiu sa-si organizeze colectii cu materiale didactice pe care învatorii sa le foloseasca la predarea materiilor din Domeniul Stiintelor naturale. Majoritatea obiectelor strânse în colectiile muzeului blajean din a doua jumătate a veacului al XVIII-lea si priam jumătate a secolului urmator au fost distruse sau jefuite de unguri în timpul revolutiei de la 1848-1849. A fost nevoie de reforma lui Lee Thun(1849) care cerea fiecarei scolii sa strânga materiale didactice, pentru înfiintarea unui muzeu fizico-natural la Blaj. Ca un cunoscator al marturiilor numismatice, Timotei Cipariu a constatat caracterul utilitar al monedei si a apreciat-o cu justete sub aspect economic si artistic.

În anul 1861, pornind de la preocuparea sa de a cerceta banii, în cursul de filozofie ,Elemente de filozofie" predat la

Seminarul din Blaj, a inclus si un paragraf dedicat artei monetare, numita "arta frumoasa monetara". Autorul textului sublinia "aspectul estetic al monedelor, valoarea lor artistica" si remarca fara îndoiala "caracterul de schimb economic etalat de moneda", adica "destinatiunea originaria pentru comerziul vitiei". Timotei Cipariu a observat ca utilitatea economica a monedei depinde de marimea, dimensiunile si destinatia acesteia si subliniaza importanta "pro forma" a pieselor numismatice care circulau "ca bani sau mediu general de schimb". De la aceasta categorie de piese, reputatul filolog si istoric excepta monedele, "materiale seu onorifice (medaille)", emise cu ocazii festive, în numar mic, dar cu valoare mare".

În opinia lui Timotei Cipariu, orice moneda este un obiect de arta monetara realizat din "combinarea artistica ... a unei opere de sculptura" si una de "scriptura" si se integreaza "în cadrul artelor plastice" compuse. În concluzie, afirma ca "arta de a cunoaste banii" poate fi numita numismatica si se deosebeste de epigrafia plastica, denumita si "arta de a forma inscriptiuni frumoase".

Colectia numismatica cuprinsa în testamentul lui Timotei Cipariu

Reproducem în continuare un extras din lasamântul general testamentar al lui Timotei Cipariu, ce cuprinde inventarul colectiei numismatice si a altor bunuri care i-au apartinut odinioara.

Sa ml u	Metalu	Anulu	Descripiunea	Observatiuni
1	2	3	4	5
1	Moneta turcească; auru		Pusetiunea 8 din inventariu Inscriptiune de ambe laturile în cercu decorații cu câte trei ramuri și cercuri ovale	circa 5 franci
2	Moneta turcească; auru		Inscriptiune de ambe laturile în cunune	circa 3 franci
3	Moneta turcească; auru		Inscriptiune de ambe laturile în cunune	Găurită, circa 1 francu
4	Șaibă turcească cu semilună ?		Inscriptiune orientală	Găurită în trei locuri
Pusetiunea 9 din inventariu				
1	Theodosiu II, găsită la Pețelca în I/VI 1880;auru	444	DN.THEODOSIVS PF.AVG. potome adversa găleata. IMP XXXXII COS XVII PP, Constantinopolis sedens, dextera globum crucigemm. CON.O.B., adecă Constantinopolitanum obryzum	circa 15 franci
Pusetiunea 10 din inventariu				
1	Unu florin polon 1/8; Species thaler; argint	1659	IO. CASM. D.G. REX. POL. ET.SVE, bustulu coronatu; MON. ARGEN. REG. POL. 16591 8 TLB.	
2.	Moneta rusescă de 3 ruble;platină	1833	Aquila biceps. 3 PYEJIMH HA CEPEBPO, 1833, CFIE +250JL 41 HPOJI HHCTOH YPAJCKOH niLATHHbl.	
Pusetiunea 11 din inventariu				
1.	Moneta Ungarica de x bani; bronzu	1706	Sterna coronata a Ungariei între 1706. Pro Libertate X	
2.	Imp. Traianu aflată în Blasiu; 24 III 1866; bronzu	104	TRAIANO AVG. GER. DAC. IMP. bustulu împăratului. Aversa e stersa.	
Pusetiunea 14 din inventariu:				
1.	Medalia și cutia de vison albastru; argint		CAROLVS I PRINCEPS ROMANIAE; bustulu cununa de stegiar; BENE MERENTI	circa 5 franci
1	Pusetiunea 15 si 16 din inventariu:-			
	Cruce cu verigă Duplă restignitulu deprins pre emailu vânatu;aur			Cruce cu catenă, prețuite la inventariu cu 60 fi.

2.	Catenă dublă împletită; aur			
3.	Anelu cu 8 diamante mici și 1 mare			Anelu pretuitu în 50 fi. v.a.
			Pusețiunea 17 din inventariu:	
1	Cutia de metalu cu Maște (moaște) sacre			
1	Denariu stirbu; argintu		Caput Minervae galeatum datum. Iupiter fulminator in ,citis bigis; Inscriptiunea ștersă.	
2	Denariu famil. Manlia; argint		MANLI caput Palladis. Sol oriens in quadrigis	
3	Denariu imperial; argintu	92	DOMIT. AVG. GERM. PM. TRP. XI. Caput laureatum Domitiani. IMP. XXI COS XV GENS PP. Pallas stans hastam.	
4	Denariu imper.; argintu	121	HADRIANVS AVGVSTVS caput laureat Hadriani COS IU. Imperator stans hastam inversam pedam s imponit.	
5	Denariu imper.; argint	217	MARC. AVREL. AN. I PF. AVG. caput laureatum Caracallae. SALVS ANTONINI AVG. salus stans	
6	Denariu imper.; argint	178	M. AVREL. ANTONINVS caput laureatum. TRP XXXII IMP. VIII Roma sedens.	
7	Denariu imper.; argint	161	M. AVREL. ANTONINVS PF. AVG. caput laureatum. Marș stans s hastam. Inscriptiunea stersa	
8	Denariu imper.; argint	265	IMP. GALLIENVS DE VII Caput Gallieni. CORNELIA SALONINA. Caput Corneliae.	
9	Groși ai Regatului Poloniei; 12 derabe a 3 groșite; argintu f.3	1524	SIGIS. D. C. REX. P.M.D.L. Stema Poloniei 3 MONENO REG. POLO. Globulu cu cruce și cifrele 1524	Treidici groși făcu 1 fi. polon.
10	Groși bohemiei: 1 derabu de 3 groși; argintu	1665	LEOPOLD G. IMPERAT bustulu lui Leopoid I. H. BOHEMIAE REX 1665; aquila biecpite in midlocu cu stema Bohemiei.	
1	Monete polone de câte 6 groși: 25 derabe; argintu	de la 1652 până la 1683	IOCASIM. D. G. REX. POL. ET SVE. bustulu coronatu a lui Ioan Casimir, GROS. ARGE. SEX. REG. POL. 1652 Stema Poloniei, aquila alba și a Litvaniei S. Giorgiu; alta: IOAN III D. G. REX. POL MDL RP. bustulu laureatu a lui Ioan Sobieschi. GROS. ARG. SEX. REG. POLONIAE. Stema Poloniei și a Litvaniei. 1653 sub corona VI.	
1	Moneta Ungarică de sub Bela ID; aramă	1215	Pusețiunea 97 din inventariu: Regele siede în tron. BELA REX. Inscriptiune orientale.	
2	De sub Franciscu Rakoczzy 11; derabe duae; arama	1704 și 1705	Stema coronata a Ungariei 1704 și 1705. Pro Libertate X	

3	Monete austriace; arama.	1752 1762 1770 1800 1887	Măria Theresia D.G. etc; Iosif II. Ein Kreuzer: 3 derabe; Ein Kreut: 1 derab. Franciscus II. Ein Kreuzer: 4dbe. Sechs Kreuzer Ebländisch: 2dbe. Osterreichische Scheidenmunze: 1 dr	
4	Monete române; aramă	1885 1880	Carol I, Rege al României; 5 bani și 2 bani.	
5	Medalia; aramă	1881	Carol I, Rege al României. Corona: IOMaiu 1881	
6	Medalia; aramă	1881	Carol I, Rege al României. Spre amintirea Serbarei Naționale a încoronării regelui, IOMaiu 1881.	
1	Monete polone de cate 6 groși; 9 derabe ca sub pos. 96		Pusețiunea 98 din inventariu:	

Din ședința Capitlului bobian ținută în Blasiu la 14 decembrie 1898.
Colțul drept al filei 3 sped III 20/XII 98
Fundat Cipariu

Caracterizarea generală a inventarului

Documentul prezentat mai sus în ortografia vremii conține inventarul colecției cu valoare documentar-numismatică aflată odinioară în proprietatea prepozitului, precizând denumirea obiectului, metalul, descrierea și observațiile cu privire la starea de conservare și valoarea pretuită pentru unele piese.

Valoarea totală a colecției rămâne neprecizată, deoarece numai monedele turcești din aur (9 fl), solidus-ul de la Theodosius II (15 fl) medalia și cutia din argint de la Carol I (60 fl) și inelul cu diamante (5 fl) au fost pretuite la 134 fl, în timp ce referirile celorlalte piese lipsesc. Din acest motiv, nu suntem în măsură să apreciem valoarea obiectelor înscrise în document la nivelul puterii de cumpărare a monedei aflate în circulație la sfârșitul veacului trecut.

După natura obiectelor inventariate, mostenirea documentată însumează 88 piese, constituite din monede, medalii, obiecte personale (cutii, o salbă și un inel) și de cult (o cruce pectorală și o catenă împletită).

Colecția numismatică se compune din monede antice (9), postaureliene (1), medievale (67) și moderne (2). Dintre acestea, monedele antice înscrise în testament cuprind piese republicane (2) și piese romane imperiale (8).

a) Monedele romane republicane sunt reprezentate de un "denari stirbu" din argint și de un "denariu famili(ae) Manlia". Prima piesă are "inscripțiunea stearsa", posedând pe avers Caput Minervae galeatum datum, iar pe revers pe Jupiter Iulmator in citis bigis. Încercarea de identificare a monedei duce la concluzia că Jupiter biga apare într-un singur caz pe reversul monedei emisă de C. Metellus Roma, în anul 125 î.e.n. piesă având pe avers capul Romei și nu al Minervei. Fie că este o confuzie făcută la descrierea monedei de Timotei Cipariu, fie că exemplarul reprezintă o variantă hibridă, în lipsa piesei nu poate fi identificat magistratul monetar caruia îi aparține

reversul cu capul Minervei. Cea de-a doua monedă este un denar emis de A. Manlius la Roma, între anii 118-107 î.e.n. Monedele menționate sunt emise în secolul II î.e.n., dar nu posedă informații cu privire la locul descoperirii. Cu toate acestea, piesele puteau proveni din împrejurimile Blajului, unde cercetările arheologice și descoperirile fortuite au identificat exemplare izolate și un tezaur monetar din epoca Latene - mijlocie și târzie. Dintre descoperirile numismatice fortuite semnalam o tetradrahma tasiăna (146 î.e.n.) identificată, în 1978, pe Dealul Ciufud, din Blaj, și un as din bronz emis la Roma de L. Cornelius Cinna, între anii 169 și 158 sau 150 și 133, la Valea Sasului. De asemenea, la nord-est de Panade, s-a descoperit, în 1963, în locul "Dos", situat la confluența Văii Doptaului cu Valea Saraturii, un tezaur constituit din 273 drahme emise la Dyrrhachium.

Descoperirile monetare din bazinul mijlociu al Târnavei Mici reprezintă moneda de schimb utilizată în circulația monetară de către colectivitățile dacice preromane din secolele III-I î.e.n., atestate la Blaj, Lunca Târnavei, Sona-Gara, Sântamărie, Cergaul Mare, Craciunelul de Jos și Manarade.

b) Monedele romane imperiale se înscriu de la Domitian până la Gallienus. Singurul exemplar la care se precizează locul descoperirii este moneda din bronz de la Traian, identificată la 24 martie 1866 "în grădina unui satean" din Blaj. Aversul piesei conține inscripția "cam stearsa: IMP. TRAIANO AVG. GER. DAC. PM (ori PAR.), iar pe revers S.P.Q.R. OPTIMO PRINCIPI cu emblemele triumfale. Într-o notă care face referire la această descoperire, Timotei Cipariu afirmă că "nu șcim, deca în Blasiu s-au mai aflat și alte antice romane". Până nu demult, existența unui vicus în vatra așezării de la confluența celor două Târnave era pusă la îndoială, chiar dacă, fără a dispune de dovezi certe, la începutul veacului al XX-lea, Bela Cserni susținea existența unei așezări, iar P. Kiraly a unei fortificații.

Celelalte șase exemplare reprezintă monede romane imperiale intrate în colecția Cipariu, fără a avea cunoscut locul descoperirii. Denarii cuprind câte o piesă de la Domitianus (81-96), Hadrianus (117-138), Caracalla (198-217) și Gallienus (253-268). Alte două monede emise la Roma aparțin lui Marcus Aurelius Antonius și datează din anii 177-178 (RIC, III, 393) și 176-180. Ultimul exemplar purta inscripția M. AVRFL. ANTONINVS AVG. și nu M. AVREL. ANTONINVS PF. AVG.

Locul de descoperire al acestor monede rămâne necunoscut. Ele puteau fi achiziționate de la elevii gimnaziului veniți din diverse colțuri ale Transilvaniei, fie provin din donațiile numismatice oferite muzeului național. Unele din aceste donații constituie un veritabil gest patriotic făcut de tinerii studiosi și de intelectualii români, frecvent consemnat în periodicul *Archivum...*, editat de Timotei Cipariu.

Monede de argint de la Domitianus și Hadrianus sunt semnalate și în colecția donată de protopopol Crisan din Reghinul Mic, în 1868. Piese fuseseră găsite "în ruinele romane ale satului Vajda Sz. Ivany (Voievodeni, jud. Mures), în locul ce se cheama Comore". O monedă de la Hadrianus este semnalată de descoperirile de la Saliste (Zarand), aflată de preotul Nicolau Pacurariu "întru agru seu la a. 1867". Un alt exemplar din colecția avocatului Andrei Cibenschi din Zalau, descoperit la Porolissum, a fost oferit muzeului în toamna anului 1869. Încercarea de identificare a locului de descoperire a pieselor batute în timpul împăraților Marcus Aurelius Antoninus, Caracalla și Gallienus s-a izbit încă de la început de lipsa informațiilor bibliografice. Serii de monede semnalate în *Archivum...* nu cuprind piese de la acești împărați, ceea ce ne îndreptățește să afirmăm că exemplarele în discuție intrate în posesia președintelui au provenit din alte surse, ramase deocamdată necunoscute.

Informația cu privire la moneda din aur de la Theodosius II (408-450), găsită la Petelca, a rămas mai bine de un veac în tainele documentului de arhivă. Deși aparține unei localități insuficient cercetată arheologic, piesa constituie o importanță descoperire numismatică postaugusteană. Cele câteva vestigii ivite fortuit pe teritoriul și în hotarul de vest al satului aparțin neoliticului (cultura Petrești), epocii bronzului, Hallstatt-ului și fazei B2 a Latene-ului, și ele nu întregesc imaginea completă a succesiunii de locuire în veacurile următoare din epocile postromane și medievale. Cu toate acestea, solidus-ul de la Petelca nu constituie o descoperire izolată, ci aparține unei arii geografice bogate în urme arheologice, localizată în bazinul mijlociu al Muresului, la locul de confluență cu Târnavele. Descoperiri monetare postromane, reprezentate prin piese din bronz și argint de la împărații Probus (276-282), Constantin II (335-337) și Constantius II (335-361), s-au semnalat la Obreja, în punctul "Stauina" și la Cetatea de Balta, în locul numit "Podei". O altă piesă, reprezentată de un follis de la Maximus Daia, s-a identificat pe teritoriul satului Panade.

Identificată la Petelca, la 1 iunie 1880, moneda reprezintă cea mai veche descoperire de la Theodosius II ivită pe teritoriul județului Alba și atestată până în prezent în documentele de arhivă. Abia în 1956 este semnalată încă o piesă la Sebes -

"Câmpul Gussu", urmata apoi de exemplarul descoperit, în anul 1975, pe malul Muresului, la sud de orașul Alba Iulia.

Asadar, moneda postaugusteană descrisă constituie al treilea exemplar din metal pretios identificat în bazinul mijlociu al Muresului, în aria așezării pre-feudale aflată pe malul stâng al râului.

Monedele medievale atestate în colecție însumează 67 piese din aramă, argint și aur, esalonate din secolul al XIII-lea până în prima jumătate a veacului al XIX-lea. Ele constituie emisiuni monetare ale statelor vecine (Ungaria, Polonia, Bohemia, Imperiul Habsburgic, Imperiul Otoman și Imperiul rus) și reprezintă moneda de schimb care a circulat de-a lungul secolelor pe teritoriul Transilvaniei.

a) Monedele ungare sunt atestate prin trei piese din aramă, din care una de la Bela III (1215) și două de la Francisc Rakoczi II, batute în anii 1704 și 1705, și un exemplar din bronz emis în 1706.

b) Monedele polone cuprind 47 piese: 12 grosi și 3 grosite de la Sigismund (1524), un florin din argint de la Casimir (1659) și 25 monede din argint de câte 6 grosi de la regii Ioan Casimir și Ioan Sobieski, emise între anii 1652-1653, precum și 9 piese de câte 6 grosi batute în anul 1660.

c) Moneda bohemiană de 3 grosi este batută din argint, în anul 1665, în vremea împăratului Leopold I.

d) Monedele austriece de aramă (11 bucati) constau din 8 piese de câte un creitar (Ein Kreitzer), batute în timpul Mariei Tereza (3), Iosif II (1) și Francisc II (4), în anii 1752, 1762, 1770 și 1800. La acestea se adaugă două monede de câte 6 creitari (Sechs Kreitzer Eblandisch) și o monedă din anul 1887 (Osterreichische Scheidenmünze).

e) Monedele turcești sunt atestate prin 3 piese din aur în valoare de 9 franci. Una din monede și o salba cu semiluna erau gaurite, indiciu că au fost purtate în sirag la gât, ca obiecte de podoabă.

f) Moneda rusească constă dintr-o singură piesă de 3 ruble, batută din platina în anul 1833.

Ca și în cazul monedelor romane, extrasul testamentar nu face referiri cu privire la locul și autorul descoperirii emisiunilor medievale. Varietatea, lipsa de unitate și încadrarea cronologică a pieselor numismatice ne asigură că exemplarele aflate în colecție nu provin la origine din tezaururi monetare, ci constituie piese descoperite izolat. În lipsa unei determinări certe a monedelor și a unor informații complete cu privire la descrierea lor, nu putem identifica locul de proveniență al pieselor.

Unele din acestea erau colectate din împrejurimile Blajului. În acest sens este semnificativ gestul teologului J. Vladu, din Blaj, care a oferit muzeului două monede din argint de la Sigismund II și Leopold I și un ban rusesc; Constantin Pappalvi, canonic mitropolitan, donează 4 monede din argint de la Sigismund III (1) și Leopold (2) și o piesă bavareză, iar Sam. Molnar trimite muzeului o monedă "intraaurită" de la Maria Tereza și Iosif II, batută în anul 1769. Alte emisiuni monetare puteau proveni din donațiile oferite muzeului gimnaziului de diferiți entuziaști din Transilvania. Timotei Cipariu semnalează în *Archivum...* editat în anii 1868-1870, patru donații de monede

medievale. Astfel, din Sânt Mihaiul de Câmpie (jud. Bistrita-Nasaud) sunt trimise din partea lui Alexandru de Halobory vreo 10 exemplare din argint emise de Matei Corvin (1), Vladislav (3) si Ludovic (6), batute în anii 1508, 1509 si 1520. Iuliu Bârdosi, inspector scolar, ca si altadata ofera din Baita (Zarand) 33 piese recente, batute din arama si argint, iar F. Stanu Popa, culegator de litere din Sibiu, trimite 5 monede din argint "mai noi".

Monedele moderne cuprind doua piese românesti din vremea lui Carol I, regele României, batute din arama în anii 1880 si 1885.

Medaliile românesti constau dintr-un medalion, o cutie si doua exemplare comemorative turnate în 1881, cu prilejul sarbatoririi zilei de încoronare a regelui Carol I, la 10 mai 1881.

Monedele si medalii românesti mentionate în testament au fost primite de reputatul învatat român din Panade, în timpul deplasarilor facute la Bucuresti pentru a vizita România sau pentru a participa la sedintele Academiei Române (1867), ca

membru fondator ales din anul 1866.

Obiectele personale ale semnatarului testamentului cuprind o cutie din metal si un inel cu noua diamante, pretuit la 50 fl. La acestea se adauga o cruce pectorala din aur si o catena, piese care faceau parte din seria obiectelor de cult menite sa sugereze treapta eclesiastica ocupata de carturarul blajean.

Încheiem aceasta expunere subliniind înca odata importanta activitatii lui Timotei Cipariu pentru multe discipline ale stiintei, si în mod deosebit pentru numismatica, într-o perioada vitrega, în care nu era usor sa agonisesti, dar sa mai si colectionezi obiecte, sa le cataloghezi, o perioada în care domina analfabetismul iar dintr-un sat întreg stia carte doar preotul, eventual si primarul. Pentru orasul Blaj, dar si pentru întreaga Românie, Cipariu reprezinta una din radacinile care stau la baza culturii poporului.

Autor: Bogdan Cacuci

O Noua Asociatie pentru Colectionari

Dupa o discutie purtata între mai multi forumisti, am decis sa infiintam o asociatie non-profit, numita Asociatia Numismatica Romana. Motivatia care a stat în spatele acestei decizii a fost inexistenta unei organizatii active a colectionarilor, intrucat Societatea Numismatica Romana nu mai face absolut nimic pentru membrii sai. Noua asociatie isi propune:

- Sa aiba un site impartit în sectiuni dupa arile de interes ale membrilor (monede moderne ww, monede romanesti, monede antice, bancnote romanesti, bancnote ww, medalii, decoratii, etc) actualizat frecvent cu informatii utile.

- Revista lunara sau cel puțin trimestriala si un almanah anual accesibile gratuit tuturor membrilor, în care sa se publice si dezbata subiectele interesante, noutatile si studiile.

- Organizatia sa sprijine aparitia cat mai multor carti pentru colectionari, care sa fie vandute membrilor la un pret minim (non-profit).

- Implicare în protejarea intereselor colectionarilor prin articole în presa, interventii directe ale liderilor ANR la institutii ale statului, etc.

- Sprijinirea membrilor pentru obtinerea facila si completa de informatii de la BNR, MS, Arhivele Nationale, biblioteci, etc. pentru completarea golului informational.

- Reprezentarea punctului de vedere al numismatilor pe langa BNR si MS în alegerea tematicii, designului si pretului emisiunilor monetare.

- Organizarea de targuri regulate.

- crearea unei biblioteci cat mai mari, macar în format electronic, accesibila tuturor membrilor.

- Legaturi si schimb de informatii cu asociatii similare din alte tari.

- Sprijinirea colectionarilor incepatori prin diferite mijloace (informatii, o publicatie 'de genul 'ghidul incepatorului', etc.)

- Organizarea de expozitii pe diverse teme si cu diferite ocazii.

Cei interesati pot gasi mai multe informatii si ne pot contacta prin forumul nostru de la adresa:

<http://transylvanian-numismatics.com/phpBB/index.php>

Banaria lui Dabija-Voda (II)

Atat izvoarele cat si descoperirile monetare dovedesc ca banii ce s-au batut în monetaria infiintata de Dabija-Voda erau silingi de arama, carora Moldovenii le ziceau "salai".

Silingii sunt monete proprii tarilor nordice si s-au introdus în Moldova în veacul al XVII-lea prin intermediul comertului cu Polonia. Pentru intaia oara întrebuintarea lor este mentionata la 1612, când calatorul Tommaso Alberti trecând prin Galati, spune ca acolo se vindea un iepure cu 5 silingi (solidi). Pe la mijlocul veacului episcopul Bandini arata ca în Moldova silingii poloni

mergeau doi la un ban unguresc. În sfarsit calatorul pomerian Hildebrant, care a vizitat Iasi la 1657, povesteste ca "monetele si silingii poloni au curs si aci".

Cu toate acestea se pare ca circulatia acestor monete în Moldova a fost restransa. Cronicarii nu amintesc "salaii" decât pe vremea lui Dabija-Voda, iar dintre documentele inteme publicate pana astazi, nici unul nu cuprinde vre-o plata sau socoteala exprimata în aceasta moneda. Chiar si în actele din timpul Domnilor cari au batut silingi nu intalnim de loc mentiunea lor.

O singura data, intr-un izvod de la Gheorghe Stefan din 1654 - izvod intercalat intr-o condica din veacul al XVIII-lea - gasim socoteala "449 ug. (=galbeni ungesti) 17p. (=parale?) banii ce au fost salai din casa si nu s-au umplut din dajdea".

Aceasta neînsemnata circulație a silingilor în Moldova ne edifica pe deplin asupra scopului pentru care s-a înființat monetaria lui Dabija-Voda: silingii fabricați într-însa nu era destinați numai să circule în Moldova, ci să fie răspândiți în Polonia, unde situația era foarte prielnică introducerii de monete false.

Însă de la începutul veacului al XVII-lea Polonia se găsea într-o situație economică și financiară din cele mai deplorabile. De o parte războaiele continue purtate de regi din familia de Vasa: Sigismund III, și mai ales Ioan Cazimir, de alta parte detestabila administrație a finanțelor și nenorocitul sistem de a încerca îndreptarea lor prin emiterea de monete rele, cărora li se dădea curs forțat, au avut de urmărit ca în tot cursul acestui veac să se putut introduce cantități enorme de monete false. Vecinii Poloniei au profitat de destrăbălarea în care se găsea această țară și au contrafacut monetele polone, realizând prin introducerea acestor falsificate castiguri foarte mari.

"Pe la 1621, zice Kirmis, se fabricau în Silezia piese de 24 creitari, cari ca aspect și greutate corespundeau cu ortii poloni de 11 loti, dar erau numai de 8 loti, și se introduceau în mare număr în locul acestora: din Oradea veneau lei și guldeni mai usori, iar Suedia imita în mod sistematic banii poloni și îi introducea în Polonia și Lituania; Braun zice, că în adevăr Suedia a pagubit mai mult Polonia prin banii cei rai, decât prin războaiele ei sângeroase, iar în aceste războaie a luat aurul și argintul polon în schimbul aramei sale."

Există prin urmare încă înainte de urcarea lui Dabija-Voda pe tronul Moldovei o întinsă industrie, care fabrica bani falși pentru Polonia. În timpul domniei acestuia situația în Polonia devine și mai critică și însuși statul da prilej să se introducă monete false.

Încă din 1654 dieta polonă ordonase să se reducă atât de mult titlul monetelor, încât să se poată realiza că pentru a se umplea casierile statului să se re deschidă toate monetariile și să se fabrice, între altele, un milion de silingi de aramă, cărora urma să li se dea curs forțat. Fabricarea acestor monete a fost concesionată lui Tit Liviu Boratini, care în timp de un an și jumătate s-a achitat de ea aruncând pe piață niste silingi atât de rai, încât acești "baratinici" au rămas multă vreme în Polonia pilde clasice de bani rai. Dar activitatea lui Boratini nu s-a încheiat aici. În anii următori s-a continuat fabricarea monetelor de acest fel, așa că până la 1665, când s-a închis monetaria, se emisera silingi de aramă în valoare de peste opt milioane taleri. Statul a castigat din această operațiune 3 1/2 milioane taleri, Boratini a încasat și el aproape un milion, dar populațiunea țării a fost săracită, dându-se în același timp prilej vecinilor să fabrice și ei astfel de monete și să le importeze în Polonia.

În astfel de împrejurări era natural ca țările vecine să dea o dezvoltare și mai mare fabricării de bani falși pentru Polonia și nu e de mirare că și Moldovenii au înființat o monetarie cu această menire.

Se pune acum întrebarea: s-a întemeiat această monetarie cu stirea și autorizația Domnului și funcționa ea la lumina zilei sau în mod clandestin?

Nu încapă nici o îndoială că atât Dabija-Voda cât și cei doi urmași ai săi Gheorghe Duca și Ilias Alexandru, aveau cunoștința despre această monetarie și autorizaseră funcționarea ei. Mai mult chiar, din spusele cronicarilor Nicolae Costin și Nicolae Muste rezultă, cum am văzut mai sus, că Dabija-Voda a fost chiar întemeietorul ei. În orice caz nu se putea ca monetaria să funcționeze atât timp (1661-1668), să emită bani cari circulau și în țară și erau trecuți și peste graniță, fără stirea Domniei și fără ca Domnia să profite materialmente din aceasta. De alta parte din documentele privitoare la cei doi banari se vede lamurit că au exercitat această meserie fiind în serviciul Domnului; unul este arătat chiar că "banar domnesc".

Un argument și mai puternic că monetaria funcționa cu autorizația Domniei ar fi, că a batut silingi cu numele lui Dabija-Voda. Dar faptul că astfel de monete nu s-au batut decât în cantitate de monete străine, și că ele exista numai cu numele lui Dabija, nu și a celor doi urmași ai săi, ne sugerează o altă întrebare: aveau Domnii romani din timpul acela dreptul de a emite monete proprii? O scurtă privire asupra evoluțiunii dreptului monetar în țările noastre, ne va permite să răspundem macar în chip general la această întrebare și să explicăm totodată și rostul monetelor cu numele lui Dabija-Voda.

Până la sfârșitul veacului al XVI-lea dreptul de a bate moneta al Domnilor moldoveni era deplin și nelimitat. Acesta o dovedesc nu numai monetele bătute până atunci, dar și un document de la Sigismund I, regele Poloniei, din anul 1514. Îndemnat de maresalul din Lemberg, Stanislav Chodcz, ca să interzică lui Bogdan III, care-i era vassal, dreptul de a bate moneta, regele răspunde, că Domnul este liber să exercite acest drept cum va crede de cuviință și că regele polon nu are caderea să-i pună vre-o piedică.

Dar la 1595 Polonii punând Domn în Moldova pe Ieremia Movila, i-au impus restricția de care am vorbit la începutul acestui studiu, de a nu putea bate decât monete cari să fie în totul la fel cu cele polone. Și am arătat că scopul acestei restricții n-a fost altul decât să împiedice baterea de monete proprii și să înlănească intrarea monetelor polone în Moldova.

Desigur că ceilalți Domni moldoveni din veacul al XVII-lea nu au fost de loc angajați de actul lui Ieremia-Voda, cu toate acestea de fapt nici unul n-a batut moneta afara de Dabija. De altfel privilegiile cari tocmai acum apar în prima redacțiune românească, nu cuprind nici o dispoziție privitoare la dreptul Domnului de a bate moneta, c se ocupa numai de calpuzani (falsificatori).

În același timp se pare că Poarta nu vedea cu ochi buni exercitarea dreptului monetar de către Domnii noștri și ca exemplu avem Țara-Românească. Aci în cursul veacului al XVII-lea doi Domni au exercitat dreptul monetar: Mihai-Viteazul, care a batut medalii comemorative și Mihai-Voda Radul, care a emis monete cu efigia sa. Este caracteristic că amândoi acestia au fost "rebeli" față de Poarta, așa că am putea considera monetele lor drept manifestări ale independenței și au castigat

macar vremelnic. De aci s-ar putea trage concluzia ca ceilalti Domni munteni, cari nu s-au revoltat contra Portii, n-au exercitat dreptul monetary ca sa nu nemltumeasca Poarta. Si dovada ca in adevar Poarta, ca putere suzerana considera aceasta ca un act ostil, este cazul lui Constantin Brancoveanu. Una dintre inviniirile cele mai grave, ce s-au adus nenorocitului Domn, a fost ca a batut monete cu efigia sa. Iar modul cum era privit acest fapt ni-l descopera o scrisoare din 1714 a lui Constantin Cantacuzin, catre patriarhul Hrisant Notara. Marele acuzator al lui Brancoveanu explica caderea acestuia "mai ales pentru acele monete din nou batute ale dragostei lui de slava, pe care le credea poate a fi tainice si se strigau in toata lumea". Cuvantul "tainic" explica lamurit, ca pe vremea aceea Domnilor munteni, si desigur si celor moldoveni, exercitarea dreptului monetar, nu le mai era ingaduita.

Este foarte probabil ca n-a intervenit nici un act intre Poarta si Domnii nostri, prin care sa li se interzica acestor din urma exercitarea dreptului monetary, dar imprejurarile politice si economice din veacul al XVII-lea erau de asa natura, incat au facut ca acest drept sa cada in desuetudine si atunci cand Brancoveanu a incercat sa-l puna din nou in practica, actul lui a fost considerat ca ostil Portii.

Aceas situatie trebuie sa fi fost pe vremea lui Dabija-Voda, si deci nu putem considera banaria lui ca o institutie de stat, ci ca o intreprindere particulara a Domnului sau autorizata de el. Prin insusi acest fapt activitatea ei trebuie sa fi fost mai mult "tainica". De altfel este greu de admis, ca o monetarie, menita mai ales sa bata bani falsi, ce aveau sa fie introdusi in mod clandestine intr-o tara vecina, sa lucreze deschis, chiar cand avea autorizatia Domnului.

Tot acestui motiv suntem in drept sa-I atribuim cantitatea extrem de redusa a monetelor lui Dabija-Voda si lipsa totala de monete cu numele lui Gheorghe Duca si Ilias Alexandru, sub cari monetaria n-a incetat a functiona. Foarte probabil ca monetele cu numele lui Dabija-Voda sunt numai niste simple incercari, cari nici n-au fost puse in circulatie, caci cele mai mule din ele sunt exemplare gresite si cari se vede bine ca nu sunt decat incercari.

Chiar si localitatea unde a fost instalata banaria arata ca ea urma sa fie tainica. Cetatea Sucevei desi in vremurile mai vechi a adopotit banariile Domnilor Moldovei, caci era acolo o resedinta domneasca, acuma nu mai slujia decat ca loc de refugiu in caz de pericol si ca loc de surghiun pentru anumiti condamnati. Cu cativa ani inainte de urcarea pe tron a lui Dabija-Voda se refugiase acolo Gheorghe Stefan, de frica Tatarilor, iar dupa aceea Gheorghe Duca de frica ciumei, care bantuia in Iasi. Deci locul era foarte nimerit pentru ca banaria sa poata functiona fara ca despre existenta ei sa stie prea multa lume.

De sigur ca cei ce au luat initiativa infiintarii acestei banarii au urmarit un castig material insemnat si deci au cautat sa produca o cantitate cat mai mare de monete si sa le raspandeasca ata in Polonia cat si in tara. Nu putem astazi sa ne dam seama de cifra exacta a pieselor batute, cu toate acestea din indicatiile ce ne dau izvoarele straine si din tezaurele descoperite pana

acm, ne putem convinge ca numarul lor a fost intradevar foarte mare.

Cronicarul polon Zaluski spune, ca in Polonia se introdusesera cateva milioane de silingi moldovenesti, iar Pasek se plange ca "salaii moldovenesti au pricinuit tarii noastre (Poloniei) nenumarate desperari si grozave ucideri, incepandu-se de la Lvova (Lemberg) unde casunara la iarmaroace crunte omoruri intre oameni si trecand apoi in Marea Polonie, ba chiar si pana la tarmurile Odrei (Oderul) si Marei Baltice, in chipul infricosatei lacuste". Pentru ca sa se fi putut raspandi pe un teritoriu atat de intins, de sigur ca numarul acestor silingi trebuie sa fi fost considerabil.

De alta parte monetele descoperite pana acum sunt si ele foarte numeroase, iar tezaurele despre cari avem informatiuni, contin cantitati insemnate de silingi. Cu ocazia sapaturilor din Suceava s-au gasit vre-o 3000 piese; intr-o punga de lut, descoperita tot acolo, se aflau vre-o 2000 bucati, iar un sac s-a gasit intr-un cos de soba de la fostul palat domnesc din Iasi continea silingi in greutate totala de 15 kg.

Tipurile silingilor batuti la Suceava

Pentru a da o idee despre varietatea silingilor fabricati in monetaria infiintata de Dabija-Voda, voi descrie tipurile principale din toate categoriile descoperite pana acum. Din aceasta descriere se va putea constata ce monete au fost imitate in Suceava si deci aveau cautare in Polonia si Moldova.

Mai inainte insa trebuie sa fac urmatoarele observatii:

D-nii Romstrofer si Fischer spun ca unii din silingii gasiti la Suceava aveau o coaja de argint, ceea ce ar da de banuit ca erau meniti sa treaca drept monete de acest metal. N-am gasit inca pana acum nici in Colectia Academiei Romane, destul de bogata, nici in alte colectii pe cari le-am vizitat, nici un exemplar de acest fel. S-au descoperit, ce e drept, impreuna cu silingi de arama, dar acestia, pe cat se pare, au servit numai ca modele si deci nu trebuie confundati cu cei batuti acolo.

De alta parte d. Romstorfer aminteste si de o alta moneta ce ar fi fost batuta pe timpul lui Dabija-Voda la Suceava si pe care o descrie astfel: "Moneta aceasta care corespunde in forma si marime, cu piesele polone de sase grosite, e de argint bun cu putin aliaj. Pe avers are, intre doua cercuri fine de perle, legenda PRINCIPIS MOLDAVIE 1662, iar la mijloc chipul chirasat al unui principe, cu fata barboasa si purtand o coroana deschisa care intrerupe cercul de perle inferior. Pe revers se afla, tot intre doua cercuri de margele, inscriptia: MONETA+NOVA+ MOLDAVI (AE), iar in mijloc capul de bour, intr-un cartus inchis, executat foarte placut, cu o stea cu sase raz intre coarne si o veriga in nari; la dreapta capului de bour se afla o rozeta ca un soare iar la stanga o semiluna. Diametrul monetei e de 27 mm." Aceasta moneta curioasa ar fi fost cumparata de Academia Romana; totusi cercetarile ce am facut pana acum in colectia acestei institutii n-au putut-o scoate la iveala, ceea ce insemneaza ca nu a ajuns niciodata acolo. Daca peste tot o astfel de moneta s-a gasit, ea nu poate fi considerate ca o moneta care a circulat in Moldova, caci atunci s-ar fi descoperit in mai multe exemplare.

Astfel ramane, ca singurele monete ce s-au batut la Suceava sub Dabija-Voda, altii numele diferitelor suverani ale caror monete au fost imitate aici.

Silingii lui Dabija-Voda

Batuti intr-un numar foarte restrans, silingii cu numele acestui Domn prezinta pe fata totdeauna un calaret galopand spre dreapta. Deasupra capului sau se afla o coroana mare princiară, iar sub cal este pus uneori un cap de bou. Reversul are de regula o monograma sau o litera; la o singura serie reprezinta o cuca domneasca pusa de asupra a doua buzdugane incrucisate. Legendele sunt de cele mai multe ori gresite.

Silingii cu numele lui Dabija au fost publicati de D. A. Sturdza (in Uebersicht si Etymol. Magn. III), E. Fischer, (in Beitrag zur Munzkunde des furstentumes Moldau) si Const. Moisil (in Cresterea Colectiunilor Academiei Romane 1913). Ei reprezinta urmatoarele tipuri:

Fig 1

IOHANN ISTRAT D B VV | SOLIDVS SAC B M D 18:

1. Av: Calaret barbos in galop spre dreapta, deasupra coroana prin ciara, sub cal un cap de bou. Cerc perlat interior, cerc linear exterior.

Rv: Cuca domneasca, sub ca doua buzdugane incrucisate. Doua cercuri prelate.

AE. 15 mm. (Sturdza, Etym. III, Nr. 40; Fischer Nr. 179).

2. IOHAN ISTRAT DOR VV | ...O L IDS CL..

Av: calaret ca mai sus, deasupra coroana, sub un cap de bou. Doua cercuri prelate.

Rv: Monograma C T incoronata ? Doua cercuri prelate.

AE. 15 mm. Colectia Academiei Romane. (Moisil, Cresterea Colectiilor 1913 Nr 258).

Fig 2

IOHAN... DOR W | SO LIDVS CIVI MD 18

3. Av: Ca mai sus. Doua cercuri de snur.

Rv: Monograma C P incoronata. Doua cercuri lineare.

AE. 16 mm. Colectia Academiei Romane.

(Moisil I. c. Nr. 259)

Fig 3

IOHA...DOR V V

| SO : LIDVS CIVIM D 18:

4. Av: Calaret, coroana si cap de bou ca mai sus.

Rv: Monograma CH incoronata. Doua cercuri prelate

AE (placa dreptunghiulara). Colectia Academiei Romane (Moisil, I. c. Nr. 250).

5. IOHAN IHS... | SO LIDVS CL..

Av: Calaret, coroana si cap de bou ca mai sus.

Rv: Monograma CX incoronata. Doua cercuri prelate

AE. 16 mm. Colectia Academiei Romane. (Moisil I. c. Nr. 161).

6. ...ISTRAT VV | ISTR...DABISA

Av: Calaret in galop spre dreapta, deasupra o coroana.

Cerc perlat exterior, cerc de snur interior.

Rev: Monograma I D. Cerc perlat exterior, cerc de snur interior.

AE: 13 mm. (Fischer No. 182 1/2).

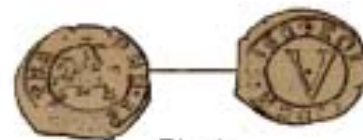

Fig 4

DHBISA ISTR... VV | +SO... VS D G R M 168

7. Av: Calaret si coroana ca mai sus. Doua cercuri prelate.

Rev: Litera V cu o globula in mijloc. Doua cercuri prelate.

AE. 16 mm. Colectia Academiei Romane. (Fischer Nr. 181, 182. Moisil I. c. Nr. 262).

8. DHBISA ISTRAT VV | + SOLIDVS D G R M 168

Av: Calaret si coroana ca mai sus. Doua cercuri de snur.

Rv: Litera S. Doua cercuri de snur.

AE. 16 mm. Colectia Academiei Romane.

Imitatii de silingi poloni

Pana acum s-au gasit imitatii cu numele regilor Sigismund III si Ioan Cazimir.

Pana la 1904 nu se cunosteau imitatii de ale silingilor lui Sigismund III, de aceea nu-I gasim publicati de Fischer si Romstorfer, dar dupa aceasta data s-a gasit un numar de exemplare atat isolate, cat si intr-un tezaur descoperit chiar in Suceava si aflator acum in posesiunea D-lui G. Sion din Bacau (v. Buletinul Soc. Num. Rom. 1914 p. 24). Dintre silingii acestor regi s-au imitat cei ai coroanei, cei batuti pentru Lituania si cei ai orasului Riga. S-au publicat de Fischer, I. c. si Moisis. L. c. Tipurile principale sunt:

Sigismund III:

1. SIG III D G REX POL... | SOLIDVS REGNI POLO

Av: Acvila polona avand pe piept stema familiei Vasa.
Rev: Litera S incoronata si vand la mijloc stema familiei Vasa. I/5. (1615)

AE. 16 mm. Colectia G. Sion. [Variante cu anii 1/6 (1616), 1/9 (1619), 2/5 (1625) in aceeas colectie].

Cristina:

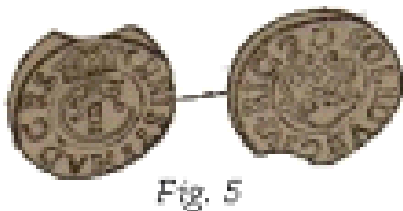

Fig. 5

CHRISTINA DG RS | SOLIDI CIVI RIG 2

Av: Litera C avand in mijloc stema familiei Vasa. Doua cercuri perlate.
Rev: Stema orasului Riga.

AE. 16 mm. Colectia Academiei Romane (Variante cu anii 1, 3, 4, 6, 9, 12, 14, 15, 16, 18, 30, 32, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 66, 69, 70, 76 atat la Academia cat si la G. Sion si Fischer).

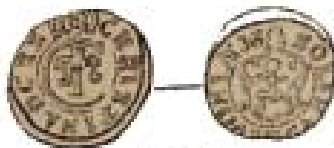

Fig. 6

2. CHRISTINA D G R S | SOLIDVS LIVONIAE 2

Av: Ca mai sus.
Rev: Stema Livoniei.

AE. 16 mm. Colectia G. Sion (Variante cu 16, 18, 40, 43, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 58, 60, 61, 62, 66 in

aceleasi colectii),

Fig. 7

3. CHRISTINA REG SVE | SOLIDVS CIVI ELBING
Av: Monograma CR incoronata (De fapt este monograma lui Carol XI).

Rv: Stema orasului Elbing.

AE. 16 mm. Colectia G. Sion (Variante cu 33, 34, 35 la Sion).

Carol X Gustav:

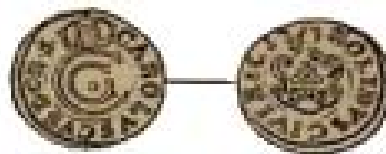

Fig. 8

1. CAROLVS GVS DG R | SOLIDVS CIVI RIG 62

Av: Monograma Cg incoronata. Doua cercuri de snur.
Rv: Stema orasului Riga.

AE. 16 mm. Colectia Fischer. (Variante cu anii 12, 14, 16, 55, 60, 64, la Academia Romana si Fischer).

2. CAROLVS GVSTA DG S | SOLIDVS LIONAI 185

Av: Monograma CG. Ca mai sus.
Rv: Stema Livoniei.

AE. 16 mm. Colectia Academiei Romane. (Variante cu anii 61, 62, 65 la Fischer).

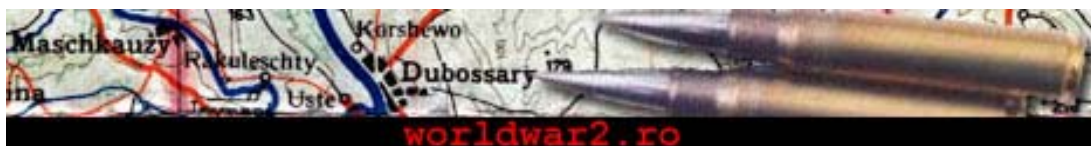
Carol XI:

Fig. 10

1. CAROLVS D G REX S | SOLIDVS CIVI RIG 60

Av: Monograma CR incoronata. Doua cercuri de snur.
Rv: stema orasului Riga.
AE. 16 mm. Colectia Fischer. (Variante cu anii 55, 58, 60, 61, 66 la Academia Romana si Fischer

2. CAROLVS DG RIX S | SOLIDVS LIVONIAE 16

Av: Monograma CR încoronată.

Rv: Stema Livoniei.

AE. 16 mm. Colecția Academiei Române. (Variante cu anii 60, 61, 62 la Fischer).

Imitații de silingi pruseni:

S-au găsit până acum numai de la un singur suveran, marele elector Frederic Wilhelm și prezintă două tipuri: unul batut pentru Prusia, altul pentru orașul Riga.

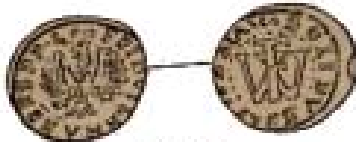

Fig. 11

1. FRID WILHM... | SOLIDVS PRVSS

Av: Acvila Prusiei încoronată.

Rv: Monograma FW

AE. 16 mm. Colecția Academiei Române. Fischer Nr. 259. (Variante cu anii 12, 15, 48, 50, 55, 61, 65 la Academie și Fischer).

2. FRID WIHM | SOLIDVS CIVI RIG

Av: Acvila ca mai sus.

Rv: Stema orașului Riga.

AE. 16 mm. Colecția Academiei Române. (Variante cu anii 1660 la Academie și Fischer).

Dacă privim mai de aproape monetele descrise constatăm, că în banaria din Suceava nu s-au imitat numai silingi de la suveranii străini contemporani cu Dabija și cei doi urmași ai săi, Gh. Duca și Iliș Alexandru, ci și de la unii suverani anteriori; există monete din prima jumătate a veacului al XVII-lea.

Faptul acesta ar putea da de banuit, că monetaria a

funcționat și înainte de Dabija-Voda. Dar resturile de material monetar găsite la Suceava dovedesc că toate aceste monete, cu date atât de diferite și atât de departate, au fost bătute în același timp.

La Academia Română se păstrează un număr însemnat de fasii de tablă cu tipare de silingi, de proveniență din Suceava, care prezintă următoarele caracteristici:

O fasie conține tiparul unui siling de la Cristina, alături de tiparul altui siling de la Carol XI, deși între domniile lor este o distanță de patru ani.

Alta fasie are alături de tiparul unui siling al Cristinei, tiparul unui siling al lui Ioan Cazimir, deși cea dintâi a fost regina Suediei, celălalt regele Poloniei.

Pe o alta fasie se constată un tipar de siling cu numele lui Carol Gustav, dar cu monograma Cristinei; pe alta un siling cu data 1655 alături de altul cu data 1658.

În sfârșit avem o fasie pe care se găsește un tipar de siling de la Ioan Cazimir al Poloniei alături de altul de la Frederic Wilhelm al Prusiei.

Pe lângă aceste exemplare, cari s-ar mai putea înmulți și cari dovedesc fabricarea simultană a diferitelor silingi, avem monete ce contin și alte greșeli tot atât de edificatoare.

Astfel un siling are pe o față numele și stema orașului Riga, pe cealaltă față stema Livoniei. Două monete de la Carol XI au numele orașului Riga, dar stema Lituaniei. O alta moneta are pe față numele mui Carol X Gustav, dar monograma Cristinei, iar pe revers numele orașului Riga, dar stema Livoniei.

Din toate aceste exemplare rezultă în chip evident că deși monetele fabricate în Suceava au date atât de departate, și nume de suverani cari n-au domnit nici în același timp nici în aceeași țară, totuși ele toate sunt de aceeași proveniență și au fost fabricate împreună.

Autor: Const. Moisil

Articol apărut în Buletinul Societății Numismatice Române, anul XII, nr. 24, aprilie-iunie 1915. Prima parte a articolului o puteți citi în Nr. 5 al "Colecionarului Roman".

Tehnoredactare: Monika Balazs

Metale Folosite la Confectionarea Monedelor

Acest studiu, care nu se dorește a fi exhaustiv, încearcă să treacă în revistă câteva detalii despre metalele și aliajele utilizate de-a lungul veacurilor, dar și în prezent, la confecționarea monedelor de circulație sau de colecție.

Ni s-a părut normal să începem cu prezentarea metalelor din care s-au bătut cele mai vechi monede și apoi să facem o descriere în ordine alfabetică a celorlalte materiale metalice utilizate mai des ori mai rar pentru emisiuni monetare.

Metalele prețioase au îndeplinit cel mai bine rolul de bani, înaintea apariției celor dintii monede, având în primul rând avantajul unor valori mari în volume mici, dar și alte proprietăți

ca divizibilitate fără pierdere de valoare, omogenitatea tuturor părților alicote, inalterabilitate în timp. Metalele folosite pentru obținerea celor dintii monede (primele monede ar putea fi cele din China sec. XI î.Hr și apoi cele din regatul Lydiei din Asia Mică, în secolul VII î.Hr) au fost cele prețioase: aurul, argintul, electrum.

În Italia preromână și română s-au folosit mai ales cupru sau aliajele din cupru: bronzul, oricalcul. China va utiliza timp de 15 secole bronzul și cuprul, iar din secolul 16 numai alama. Primele monede române (sec. V î.Hr.) erau din aramă. Apoi, în primele secole ale Imperiului s-au bătut denarii din argint iar din aur, aureus-ii.

Aurul are calitati monetare incontestabile. Aurul curat este galben ca lamaia, este foarte dens (19,3kg/l) si are o duritate mai mica decit a argintului (2,5 pe scara Mohs). Este un metal usor de prelucrat fiind perfect maleabil . Este divizibil fara pierdere de valoare. Poate fi divizat in cele mai mici parti iar dupa aceea poate fi cu usurinta regrupat intr-o singura bucata fara pierdere de substanta sau valoare. Spre deosebire de argint, care se oxideaza in anumite conditii, aurul are proprietati fizice superioare. Fiind inalterabil, aurul obtinut acum 5000 de ani este similar cu cel extras astazi. Aurul are o valoare mare intr-un volum mic. Cu citeva grame de aur se pot face plati importante, care ar necesita kilograme din alte metale. Deoarece aurul pur este prea moale se aliaza cu cupru sau argint. Concentratia aurului in aceste aliaje se exprima in carate. Aurul curat are 24 de carate. Un aur de 18 carate contine 18/24 parti aur, adica 75% aur, iar el de 14 carate circa 58,33%aur. Aliajele de aur au culoare galbena, alba, albastra sau verde functie de cantitatile de cupru, zinc, argint, fier, crom tc. Istoria aurului monetar nu a fost lipsita de sinuozitati. Utilizarea aurului ca moneda a avut o serie de limite si inconveniente. Apogeul aurului monetar se situeaza intre anii 1900 si 1914, epoca de aur a etalonului aur.

In prezent monedele de aur nu mai circula pe piata decit ca piese numismatice sau ca instrumente de teaurizare. Monedele pentru teaurizare (asa numitele bullion coins) sunt monede de aur batute recent. Ele sunt destinate investitorilor care doresc sa pastreze aurul in cantitati mici, practice si usor vandabile (fata de lingourile, placutele sau barele de aur). Monedele de teaurizare sunt evaluate la un pret usor mai ridicat decit valoarea aurului pe care-l contin, (intre 5-20%), pe cind aurul din lingouri se vinde la pretul materialului. Cea mai cunoscuta moneda de teaurizare este Krugerrandul Aficii de sud, care se bate din 1967 si cantareste o uncie de aur de 24 carate (in 1975 s-au vindut peste 4,8 milioane de piese). Unele monede de teaurizare sunt rebateri ale unor monede mai vechi: piesa de 4 ducati 1915 a Imperiului Austriac, sovereignul britanic, napoleonul francez, cervoneti rusesti, ori la noi, replicile la 20 lei 1868 sau Koson. Monedele de aur romanesti din perioada regalitatii sunt facute dintr-un aliaj de aur si cupru (cupru mareste duritatea aurului).

Argintul: este dupa aur cel mai ductil metal, este mai moale decit cuprul si mai dur decit aurul. A fost intens utilizat pentru confectionarea de monede din antichitate si pina in prezent. O lunga perioada de timp argintul a fost folosit mai mult decit aurul in functia de ban. Aceasta deoarece argintul a fost relativ

mai abundent si mai putin scump decit aurul si in consecinta tendinta de a-l teauriza era mai mica, ceea ce marea disponibilul de argint pentru circulatie. Spre deosebire de aur , argintul in prezenta sulfului din atmosfera isi pierde stralucirea.

Drahma argint Histria

Pe teritoriul Romaniei primele monede autohtone cunoscute au fost drahmele de argint batute in orasul pontic Histria in secolele X-IV iHr., iar primele emisiuni monetare ale Tarilor Romane (ducati, dinari, bani) incepind cu cele ale lui Vladislav I (1364-c.1377) in Tara Romaneasca si Petru Musat (c.1375-c.1391) in Moldova au fost dintr-un aliaj de argint. Pentru baterea de monede se folosesc de obicei aliaje de argint cu 10-50% cupru. De-a lungul timpului s-au utilizat un mare numar de aliaje de argint. Pina in 1920 monedele britanice din argint erau dintr-un aliaj de argint-cupru cu argint de 92,5%. Monedele romanesti de argint din perioada regalitatii erau tot dintr-un aliaj de argint cu cupru (10%-40%). Un aliaj de argint cu plumb a fost folosit in Bhutan. Marea dezvoltare a productiei de argint in a doua jumatate a secolului XIX si XX (8500 tone in 1937) a avut ca urmare scaderea spectaculoasa a pretului argintului si abandonarea lui ca etalon, din cauza neparalelismului in evolutia pretului aurului si argintului. Ca urmare sistemele monetare bazate pe argint au fost abandonate.

Electrum: este un aliaj natural sau artificial de aur si argint. Monedele batute in regatul Lydiei in sec 6-7iHr erau din electrum natural (75% aur si 25% argint).

Nomisma din electrum - Alexius I Comnenus, 1081-1082

In perioada dinastiei merovingiene (Regatul francilor, sec 7 AD) s-a fabricat, pentru a se monetiza, un aliaj de aur si argint numit tot electrum. Emisiunile monetare private din perioada goanei dupa aur din California au fost tot din electrum natural.

Rubla uriasa din cupru - 1030

Cupru (arama): este un metal moale, rosiatic cunoscut din cele mai vechi timpuri. Prezinta o plasticitate In prezent este rar folosit nealiat la monede. Este constituentul de baza pentru o multitudine de aliaje (bronzuri, bronz aluminiu, alama, alpaca etc). Jumatate din productia mondiala de cupru se utilizeaza pentru obtinerea de aliaje. Intre 1644 si 1759 Suedia a emis niste monede-lingou din cupru de forma patrata si cantarind pina la 3 kg si cu latura de peste 25 cm. Tot in 1644 Suedia s-a emis din cupru cea mai mare moneda din lume cu valoarea nominala de 10 Daler, cu dimensiunile 63x32cm si cantarind 19,7kg, (tiraj 26.000 piese timp de 2 ani, in prezent mai exista doar 7 astfel de monede). Aceaste emisiuni s-au datorat gravei lipse a argintului aparuta ca urmare a razboiului purtat cu Danemarca. Primele monede ale Principatelor Romane emise in 1867 (1,2,5,10 bani) au fost din cupru. De fapt, un aliaj cu 95% Cupru, 4% Staniu si 1% zinc, unele surse le prezinta ca emisiuni din cupru (vezi Krause) iar altele ca emisiuni din bronz (C. Kiritescu-Sistemul banesc al leului...). Multe probe monetare romanesti s-au realizat din cupru: 100 lei 1906; 5 bani 1905; 25 bani 1921 etc.

Bronz: Aliajele cuprului cu staniu sau aluminiu (cele mai utilizate), siliciu, mangan, plumb, beriliu constituie grupa de materiale global denumite bronzuri. Bronzurile cu staniu, utilizate in mod frecvent pentru emisiuni monetare, au o rezistenta la coroziune foarte buna, rezistenta mecanica mare, rezistenta la uzare foarte buna, sunt maleabile la cald si la rece. Majoritatea monedelor contemporane sunt din bronz cu staniu la care se adauga diverse alte elemente de aliere pentru a le imbunatati proprietatile, (ca de ex. zinc, plumb, nichel etc).

Alama: este un aliaj de cupru si zinc in diverse proportii. Cu cresterea continutului de zinc, culoarea se deschide si rezistenta la coroziune scade. Exista alama galbena care contine pina la 80% cupru si alama rosie sau **tombac**, cu un continut de cupru peste 80%. Alamele care contin mici cantitati de nichel, mangan, fier, staniu, plumb au proprietati mecanice si rezistenta la coroziune superioare alamelor obisnuite. Din alama cu o cantitate mica de nichel sunt confectionate actualele lire englezesti. Primele monede de alama (cu 1% nichel) ale Romaniei moderne s-au emis in perioada regentei regelui Mihai in 1930: piesele de 5 si 20 lei. In 1869 s-a batut o proba monetara de 50 bani din alama. Diverse tipuri de alame s-au utilizat pentru a falsifica monedele din aur pentru a insela colectionarii naivi. Alama este, totusi, mult mai usoara decit aurul. Alama cu 15% zinc este cunoscuta in SUA ca **goldine**,

ceva in genul aurului prostilor, asa cum mai este cunoscuta alama la noi.

Oricalc (orichalcum): este un aliaj al cuprului cu zincul, asemanator alamei. Orichalcum este cuvintul utilizat de romani pentru a denumi alama continind cu aproximatie 80% cupru si 20% zinc. Oricalcul era un aliaj mult mai stralucitor decit bronzul obisnuit, dar era si mai ieftin. Monedele romane dupondius difereau de asi pentru ca erau din oricalc iar asii din cupru si in plus aveau bustul imparatului cu coroana radiata. Sestertii erau deasemenea din oricalc dar mai mari in diametru.

Potin: este un alt aliaj de cupru, zinc, plumb si cositor folosit in antichitate pentru emiterea de monede In Galia Antica si in sudul Indiei in secolele I iHr si I dHr.

Tombac: nume generic pentru aliaje de cupru cu zinc (max. 18%), bogate in cupru (80-95%) si de culoare rosie. Este un metal foarte maleabil. Utilizat mai mult pentru medalii.

Speculum: este un aliaj antic argintiu format din cupru cu o cantitate mare de staniu, deci tot un bronz. A fost utilizat pentru monede de catre triburile celtice din Europa centrala si de vest in epoca lui Cezar.

Billon: este un aliaj de cupru cu foarte putin argint. O mare cantitate de monede de bilon au fost batute in Imperiul Roman (de exemplu, antoninienii din sec. III AD). Sub aceeasi denumire, de billon, este cunoscut si aliajul de plumb cu argint folosit pentru unele monede bizantine din secolul XI-XII AD.

Acmonital- un otel inoxidabil produs in Italia, acronim pentru Aciario Monetario Italiano. Vechile monede italiene (de inaintea introducerii Euro) cu valoarea nominala de 50 si 100 lire erau confectionate din Acmonital.

Aliaje cupru-nichel: Aliajele de cupru-nichel sunt in prezent unele dintre cele mai utilizate aliaje monetare. Sunt asemanatoare argintului la culoare, rezistente la coroziune si usor de obtinut. Primele monede romanesti din aliaj cupru-nichel il constituie emisiunile de 5, 10, 20 bani 1900, 1905-1906 cu 75% cupru si 25% nichel.

Alpaca sau **argentanul**, este un aliaj inrudit cu aliajele cupru-nichel. Seamana foarte mult cu argintul si contine intre 40-75% Cupru, 10-25% nichel si 4-40% zinc, uneori si mangan. Alte denumiri pentru acest aliaj: German silver, virenium, nickel-silver, Franklinium (aliaj de cupru-nichel similar alpaca realizat de monetaria Franklin din SUA); Alpaca este denumirea utilizata pentru aliajele tip nikel silver in Germania si tarile scandinave, dar si la noi.

Aluminiu: Este un metal usor, argintiu, maleabil si cel mai raspindit metal in natura. Din 1920 se foloseste la fabricarea monedelor aluminiu simplu sau aliat. Sunt materiale foarte ieftine valoarea lor fiind de multe ori sub valoarea monedei. Monedele din aluminiu sau aliaje de aluminiu incorporeaza o valoare declarata mai mare decit valoarea intrinseca. In 1921 apar primele monede romanesti din aluminiu: 25 si 50 bani cu gaura centrala batute la monetaria Huguenin-Elvetia.

Prima moneda romaneasca din aluminiu

Antimoniu (stibiu): este cunoscut din vechime. Metal argintiu si foarte fragil, casant si farimicios nu este un candidat bun pentru monede. Totusi, in 1931 in China s-a emis o moneda de 10 piece din antimoniu. S-au mai produs probe monetare din acest metal, un penny in 1860 in Anglia. Antimoniu este utilizat ca element de aliere (confera duritate si rezistenta) cu staniu, cupru sau plumbul pentru obtinerea unui aliaj alb utilizat la confectionarea de medalioane.

Barthou's metal: este de fapt cupru acoperit cu un strat subtire de aur. A fost folosit in 1825 in timpul regelui George IV pentru executarea unor probe la monedele de 5 lire si 2 lire.

Bath metal- este un bronz ieftin folosit in Irlanda si SUA pentru emiterea unor jetoane, si pentru citeva monede din Insula Man.

Bronz-aluminiu: este un aliaj de cupru si aluminiu, uneori continind mici cantitati de mangan sau nichel. Are culoarea galbena si este rezistent la uzura. Monedele franceze de 5,10,20 centime de dinaintea trecerii la euro erau din bronz-aluminiu. O varietate numita "aur nordic" (89% cupru, 5% aluminiu, 5% zinc si 1% staniu) a fost folosita pentru citeva monede Scandinave, si deasemenea pentru noile monede de 10,20 si 50 Eurocenti.

Crom: Este un metal alb dur, casant si cu temperatura de topire ridicata (1875C) de aceea nu este utilizat pentru confectionarea de monede. Este utilizat pentru placarea monedelor din otel cu scopul de a le mari rezistenta la coroziune. Piese de 5 centi canadieni din perioada 1944-45 si 1951-1954 erau din otel placat cu crom. Se utilizeaza, in general, pentru alierea otelurilor inoxidabile cu scopul de a mari duritatea acestuia.

Crown Gold: este un aliaj obtinut din aur de 2 carate si aur de 22 carate numit astfel dupa tipul aurului utilizat in 1526 la coroana regala a Marii Britanii. Crown gold a fost aurul care s-a utilizat la fabricarea monedelor sovereign. Metalul de aliere al aurului in acest aliaj este cuprul, uneori s-a utilizat si argintul.

Fierul: este unul dintre cele mai abundente elemente chimice din scoarta Pamintului. Fierul pur este alb. Fierul nu s-a folosit prea des deoarece rugineste usor si este casant. Totusi au existat in decursul istoriei monede din fier in cetatea Argos, in timpul dinastiei Liang in China, in Japonia secolul 18-19. In Europa s-a utilizat fierul in perioada de sfirsit a primului rai mondial datorita lipsei altor resurse materiale (vezi fillerii Ungariei). Monede din fier au mai emis Finlanda intre 1943 -1953 si Bulgaria in 1943. Pentru a indeparta problemele de coroziune s-au utilizat

diverse metode printre care si acoperirea cu cupru, bronz, nichel si crom sau zinc (de ex. monedele 100 lei 1943-1944 au miezul din otel si sunt acoperite cu nichel). In prezent fierul se utilizeaza sub forma aliata, otel, si in general se confectioneaza miezul din otel in loc de fier. Otelul este denumirea generala data aliajelor de fier cu carbonul (in cantitati mici, sub 2%). Otelul inoxidabil, este un aliaj al fierului cu cromul si nichelul (si alte elemente de aliere ca titan, molibden etc) foarte rezistent la uzura si coroziune, (vezi si acmonital).

Franklinium: aliaj de cupru-nichel similar alpaca realizat de monetaria Franklin din SUA. In 1965 s-au realizat citeva probe de monede pentru Insula Gardiner, o mica insula situata in estul SUA.

German silver: aliaje argintii de cupru, nichel si zinc in diverse proportii. Adaugarea unor mici cantitati de fier il fac mai alb si mai dur. (vezi alpaca, virenium, nikel silver). Este identic cu aliajul chinezesc numit packfong. Exista o proba de 20 bani 1876 este din german silver.

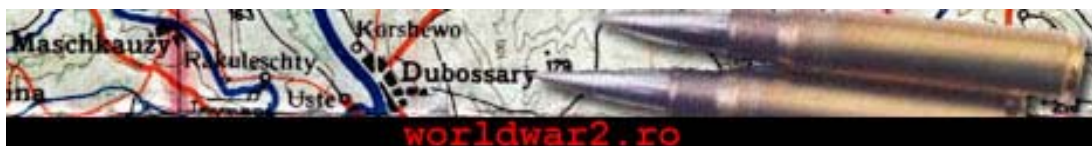
Gilt-copper: este cupru aurit. S-au emis probe de 5 si 10 bani 1905 din cupru aurit, dar si 25 lei 1906 etc.

German silver: aliaje argintii de cupru, nichel si zinc in diverse proportii. Adaugarea unor mici cantitati de fier il fac mai alb si mai dur. (vezi alpaca, virenium, nikel silver). Este identic cu aliajul chinezesc numit packfong. Exista o proba de 20 bani 1876 este din german silver.

Gilt-copper: este cupru aurit. S-au emis probe de 5 si 10 bani 1905 din cupru aurit, dar si 25 lei 1906 etc.

Gun Metal: este un aliaj din familia bronzului, folosit in special pentru rezistenta mare la uzura si coroziune. Clasic este un aliaj de cupru (88%0, staniu (10%) si zinc (2%). A fost folosit pentru confectionarea de tunuri. Gun-money sunt monede batute din gun-metal in Irlanda intre 1689-1691 sub James II. Prin extensie putem considera ca emisiunile Sadagura sunt gun-money, fiind confectionate din bronzul tunurilor turcesti.

Hafniu: metal alb-argintiu similar titaniului, cu o mare capacitate de a absorbi neutroni. Exista "fantasy coin" (vezi explicatiile de la niobiu). "Fantasy coin" sunt monede pentru colectionari inspirate din legende, povesti, mitologie, filme stiintifico-fantastice etc.

Iridiu: este un metal foarte greu, 22,5kg/l, alb-argintiu, cu punct de topire foarte ridicat si foarte rezistent. Citeva piese "fantasy coin" s-au emis de catre John Pinches (gravor englez).

Magneziu: este un metal alb-argintiu, maleabil. Incalzit la flacara unui chibrit se aprinde arzind rapid cu o flacara orbitoare. Se pare ca au existat citeva emisiuni de monede din magneziu: in lagarul din Lodz s-ar fi emis 10 pfennig din magneziu.

Mangan: este un metal cenusiu asemanator otelului lustruit. Nu este folosit ca atare pentru monede deoarece reactioneaza cu apa, dar se intilneste in diverse aliaje. Piesa de 5 centi SUA (1942-1945) din timpul celui de-al doilea razboi mondial a fost realizata dintr-un aliaj de cupru (56%), argint (35%) si 9% mangan, deoarece nichelul era utilizat in industria de armament.

Molibden: metal alb-argintiu, este utilizat in principal ca element de aliere pentru oteluri si aliaje de titan. Un numar redus de probe din acest metal a emis Fred Zinkann, (Fred Zinkann este un pionier american in baterea monedelor din metale neconventionale, membru al Societatii numismatice a Statelor Nerecunoscute, informatii suplimentare pe <http://usns.info/>). O firma din SUA, Metallium, a emis o serie de fantasy coin intitulata "The Elements", din diverse metale printre care molibden, gandoliniu, magneziu, vanadiu, cadmiu etc.

Nichel: este un metal care oxideaza greu, este usor si are un aspect placut, alb-argintiu. Primele monede din nichel dateaza din anul 200BC din Bactria. Este folosit ca element de aliere cu cupru (vezi aliajele cupru-nichel, alpaca) sau fierul (vezi otelul inoxidabil) s.a. Pentru a preveni coroziunea este utilizat pentru acoperiri ale miezului din otel ale multor monede contemporane. Monede din nichel pur s-au emis in Elvetia (prima data in 1881) si Canada. In Romania, primele monede din nichel care au fost puse in circulatie sunt: 100 lei 1936 si 1938 si 50 lei 1937, 1938. Anterior acestor date au existat citeva probe ale monedelor de 5 si 10 bani 1867 batute din nichel. Deoarece unele persoane sunt alergice la nichel s-a evitat utilizarea acestuia la noile monede euro.

Nikel silver - nume generic dat aliajelor gri-argintii, asemanatoare argintului dar care nu contin argint. Sunt aliaje de cupru cu nichel si zinc (circa 65% cupru, 18% nichel si 17% zinc) si care mai pot contine si stibiu, staniu, plumb sau cadmiu. Numele vine de la asemanarea cu argintul. A fost utilizat in secolul XIX ca un inlocuitor al argintului. Aliajele nikel silver sunt cunoscute din secolul XVIII si au fost initial descoperite in estul indepartat in India si China (cunoscute sub numele de tutenag si paktong). Alta denumire German silver. La noi sunt cunoscute sub denumirea de alpaca (vezi alpaca).

Niobiu: metal de culoare alb-argintiu (se poate colora in nuante de albastru prin procedee electrochimice), numit in SUA Columbiu (Cb), este foarte scump si in special utilizat in industria superconductorilor, dar si la bijuterii. Shire Post Mint a emis mai multe "fantasy coin" avind subiecte preluate din Star Trek, Starlinul

Inelelor etc din materiale ca Niobiu, titan, tantal, hafniu, (informatii suplimentare pot fi gasite la <http://www.shirepost.com/Coinage.html>). Wah Chang (producator american de metale speciale) a emis in 1994 si 2002 doua monede comemorative din niobiu 99,9% : a 25 a aniversare a succesului misiunii Apollo 11 respectiv 75 ani de la zborului New York -Paris fara escala a lui Charles A. Lindbergh. In 2003 Austria a emis o moneda bimetalica de 25 euro cu partea centrala din niobiu. O superba moneda bimetalica niobiu-argint a emis in 2004 Letonia.

Ormolu sau Gilt bronze: este un bronz aurit. Au existat probe de 10 si 20 bani 1905 din bronz aurit.

Paladiu: Metal putin ductil din seria platinei. Prima moneda din paladiu s-a batut in 1967 in Tonga cu valoarea nominala de Hau, cu ocazia incoronarii lui Tafa'ofa Tupou IV ca rege. De fapt, atunci s-a emis un set de trei monede din paladiu cu valori nominale de , si 1 Hau. Hau a fost noua denumire a acestor monede din paladiu inspirata de numele regelui.

Platina: metal alb-cenusiu, foarte dens (21,45 kg/l) s-a folosit pentru emiterea de monede dupa cucerirea Siberiei de catre Imperiul Tarist. Este mai scumpa decit aurul si are calitati monetare mai slabe decit acesta. Platina se topeste la temperaturi foarte inalte din care cauza baterea monedelor din platina este costisitoare. Rusia a batut monede din platina de 3, 6 si 12 ruble si a renuntat in 1845 la aceste emisiuni. In prezent diverse tari (SUA, UK, Franta, Australia etc) emit monede de colectie din platina.

Pewter: Initial a fost numit astfel un aliaj de staniu cu 15% plumb si uneori antimoniu si cupru. Pewter-ul modern nu mai contine plumb (compozitia comuna fiind 91% staniu, 7,5% stibiu si 1,5% cupru). Monede din aliaj pewter au fost piesele de 1 kreutzer 1757 emise in Bohemia si cele de 5 franci francezi 1831. Pentru Romania s-au batut o serie de probe monetare la diverse monetarii din Europa: 1 leu 1869; 5,10,20 bani 1905; 50 lei 1906; 50 bani 1910 etc. Mai este cunoscut si sub denumirea de "Britannia Metal".

Pinchbeck - este similar tombacului, a fost inventat in secolul XVIII de Christopher Pinchbeck si are circa 83% cupru si 17% zinc. In prezent, se foloseste mai mult pentru medalii decit pentru monede. Mai este cunoscut si ca Gilding Metal.

Plumbul: este cel mai moale metal uzual, putind fi zgariat cu unghia sau taiat cu cutitul. Taiat proaspat, plumbul apare lucios cenusiu, albastrui. La aer luciul dispare rapid acoperindu-se cu un strat de oxid protector. S-a folosit putin deoarece este prea maleabil si cristalizeaza usor motiv pentru care monedele nu rezista foarte bine pierzindu-si detaliile. Este utilizat mai mult in aliaje. Totusi, a fost folosit pentru monede in sudul Indiei (secolul I AD) si in China, Burma si Siam in secolul XIX. S-a utilizat pentru emiterea unor probe monetare, inclusiv pentru monedele romanesti: 20 bani 1905; 12,5 lei 1906; 25 lei 1906; 50 bani 1910 etc.

Rheniu: este un metal foarte rar, cu densitatea mai mare ca a aurului, 21,04 kg/l si punct de topire mare : 31800 C. Fred Zinkann a emis citeva "fantasy coin" din acest metal alb.

Staniu (Cositor) are culoarea argintului, temperatura de topire foarte joasa (2320C) si este foarte maleabil. Este prea moale pentru a rezista uzurii necesare unei monede. A fost folosit foarte rar pentru emiterea de moneda. Anglia fiind bogata in cositor a emis in secolul 17 farthings si jumatați de penny din staniu, dar miezul era din cupru, (cu scopul de a impiedica falsificarea, dar experimentul nu a avut succes. La temperaturi scazute staniu se transforma intr-o pulbere cenusie (fenomenul este cunoscut sub numele de "ciuma staniului"). Trupele lui Napoleon care au invadat Rusia in 1812 aveau nasturii la uniforme din staniu. Datorita gerurilor din Rusia nasturii s-au distrus. La mijlocul anilor 1940 Thailanda a emis monede din cositor (temperaturile acolo nu sunt asa de scazute). Japonia a utilizat in 1944 pentru o emisiune monetara un aliaj de staniu-zinc. In cea mai mare parte staniu este utilizat in aliaj cu cuprul la obtinerea bronzului, atit de bine cunoscut si cu atitea calitati necesare unei monede.

Tantal: metal alb-argintiu cu punct de topire foarte mare, aproape 30000C. Argentina a batut recent pentru Insulele Malvine o piesa "fantasy coin" de 5 new Australes din tantal.

Titan: este un metal usor (densitate 4,51 kg/l) si foarte rezistent la coroziune. Ca raspindire este al zecelea element din scoarta Pamintului. Zacamintele de titan sunt rare, caci raspindirea titanului este uniforma, practic orice sol arabil contine 0,5% titan. Exista emisiuni contemporane de monede de colectie din titan. Prin anumite procedee titanul poate fi colorat in diverse culori, rosu, turcoaz etc. Vezi emisiunile Insulelor Virgine Britanice (foto)

Vanadiu: este un metal moale si plastic, cu aspect de otel. Wah Chang Albany (USA) a emis un jeton pentru a demonstra posibilitatile firmei de a prelucra acest metal. Este un metal toxic.

Virenium: este un aliaj continind cupru, zinc si nichel. A fost utilizat prima data pentru emisiuni ale insulei Man, in prezent fiind folosit mai mult pentru monede comemorative si medalii. Este sinonim cu german silver (vezi si alpaca).

White metal: nume dat la mai multe tipuri de aliaje argintii care contin antimoniu aliat cu staniu, cupru sau plumb. Pentru Romania s-au batut o serie de probe monetare la diverse monetarii din Europa din acest aliaj: 50 bani 1869, 1 si 2 lei 1869; 5,10, 20 bani 1905 etc.

Wolfram (tungsten): metal alb, foarte dur si sfarimicios la temperatura camerei. Are cel mai mare punct de topire (3410 0 C) dintre metalele cunoscute. In ciuda acestor dezavantaje

US mint a incercat sa emita citeva patterns (probe) din tungsten dar matrita utilizata nu a putut imprima modelul. Fred Zinkann a facut citeva pattern dintr-un aliaj de tungsten cu 5% Nichel si 3% fier si mici cantitati de cupru si cobalt. Dupa baterea a trei monede matrita a crapat.

Zinc: metal usor, cenusiu-albastrui si cu punct de topire scazut. Se oxideaza foarte repede fiind nesatisfacator pentru emisiuni monetare. A fost utilizat de Germania pentru emisiuni monetare de ocupatie in timpul celor doua razboaie mondiale. In Romania s-a emis moneda din zinc in timpul celui de-al doilea razboi mondial: 2 lei 1941; 5 si 20 lei 1942 si 20 lei 1943 si 1944, anterior s-au realizat o serie de probe monetare din zinc (50 bani 1869, 2 lei 1869, 5 lei 1879, 25 lei 1906 etc). Zincul este utilizat ca element de aliere pentru multe aliaje utilizate la confectionarea monedelor.

Zirconiu: similar titanului. Cristalele mari ale unui mineral de zirconiu seamana cu diamantul, asa ca este folosit mai mult ca piatra pretioasa. Exista o emisiune "fantasy coin" recenta a Insulelor Malvine (Argentina) cu valoarea nominala de 5 new Australes din zirconiu, identica ca design cu cea din tantal.

Bibliografie:

1. Costin Kiritescu-Moneda, mica enciclopedie, Ed. Stiintifica si Enciclopedica, 1982
2. M. Isarescu, N. Murgu, P. Stefanescu-Afaceri si cadere financiare in lumea capitalului, Ed. Dacia, 1979
3. M. Isarescu, N. Murgu- Aurul-mit si realitate, Ed. Junimea, Iasi, 1981
4. Costin Kiritescu- Sistemul banesc al leului si precursorii lui, vol. 1, 2,3, Editura Academiei, Bucuresti
5. <http://www.theodoregray.com/PeriodicTable/Elements/>
6. <http://www.tclayton.demon.co.uk>
7. C. Krause, C. Mishler -Standard catalog of world coins, 1801-1900 si 1901-2005
8. G. Buzdugan s.a - Monede si bancnote romanesti, Bucuresti, 1976
9. <http://www.geocities.com/romaniancoins/>

Autor: ing. Dorel Balaita

COLECTIONARUL ROMAN - revista online gratuita pentru colectionari

Editori:

Dragos Baldescu - e-mail: dragosbaldescu@yahoo.com, moderator al sectiunii de decoratii a forumului www.worldwar2.ro

Aldor Balazs - e-mail: office@transylvanian-numismatics.com, administrator al forumului www.transylvanian-numismatics.com

Nu ezitati sa ne contactati pentru orice intrebari, contributii, observatii, pe e-mail sau pe cele doua forumuri

